„RADOMER-KIELCER LEBEN“ 24 (164) „Należytość pocztowa uiszczono ryczałtem“ [illegible] 25 גראָשן [illegible]

ראַדאָמער-קעלצער לעבן

הײַנט 10 זײַטן.

אדרעס
פון „ראַדאָמער-קעלצער לעבן‘

Redakcja i Administracja
„Radomer Kielcer Leben“
Radom, Szwarlikowska 20.

Oddział w Kielcach.

אַנאָנסען פּרייזן:
פֿאַר מילימעטער שורה: פֿאַר׳ן טעקסט 20 גר.
„ „ אין „ 40
„ „ נאָכ׳ן „ 18
די ערשטע און לעצטע זײַט ענטהאַלטן 8 שפּאַלטן
אין טעקסט 4 „

ראַדאָם פֿרײַטאָג כ״ד סיון תרפ״ז פֿאַר׳ן אינהאַלט פון טעקסט אין די אַנאָנסען איז די רעדאַקציע נישט פֿעראַנטוואָרטליך

24-go czerwca 1927 r.

צו דער פֿערלאָבונג פון אונזער זוהן, ברידער דוד
מיט פֿרל׳ אידא גאָלדבלום ווינשען מיר זיי
א גליקליך און צופֿרידען צוזאַמענלעבען.

עלטערן, שוועסטער, ברידער
גאָלדבלום קעלץ.

Jadwiga Goldblumówna
Kielce

Dawid Goldblum
Kielce

ZARĘCZENI

w Czerwcu 1927 r.

Z intencji zaręczyn
p **Jadwigi Goldblumówny**
z p.
Dawidem Goldblumem
wiele szczęścia życzą
Kielce **J. Kalichsztejn** z żoną

Z okazji zaręczyn
p. **Jadwigi Goldblumówny**
z p. **Dawidem Goldblumem**
szczęśliwej przyszłości
życzy **Spółdzielczy Bank Handlowy** w Kielcach

א הערצליכען מזל-טוב וואונשען מיר אונזער
וויצע-פּרעזעס עליאַש גאָלדבלום צו דער פֿער-
לאָבונג פון זיין זוהן דוד מיט פֿרל׳ אידא
גאָלדבלום
די פֿערוואַלטונג פון יודישען
בעקער-מייסטער-פֿעראיין אין קעלץ.

Z intencji zaręczyn
p. **Dawida Goldbluma**
z p. **Jadwigą Goldblumówną**
szczere życzenia
Kielce. życzą **D. Balicki** **M. Rubinsztejn**

Z okazji zaręczyn kolegi naszego
Dawida Goldbluma
z p. **Jadwigą Goldblumówną**
wiele szczęścia życzą
Kielce **Ucio Kohn, Jakób Kryształ, Kupferminc Mojżesz.**

Z intencji zaręczyn koleżanki mojej
Jadwigi Goldblumówny
z p.
Dawidem Goldblumem
wiele szczęścia życzy
Kielce **Abram Lichtensztajn.**

לרגלי הנשואין של ידידי מר חיים רויזנער
עם בחירתו העלמה הנחמדה מרת ש. ערליך
הנני מברך אותם בברכת מז״ט ואחולים לבבים
תהי דרכם סוגה בשושנים ועתידם יזהיר כשמש
בצהרים, וקן ביתם יבנו על הרי יהודה וירושלים.
פייוויל שיינבוים

צו דער פֿערלאָבונג פון אונזער ליבען זוהן
בעריש ליפּשטיין מיט פֿרל. חנה׳לע ראָזענבערג
ווינשען מיר מזל-טוב און דער בינד זאָל עוויג
דויערן מיט גליק און צופֿרידענהייט.
עלטערן אליעזר און מלכה ליפּשטיין.

בעריש ליפּשטיין חנה׳לע ראָזענבערג

פֿערלאָבט

סיון ראַדאָם.

Bratu **Bernardowi Lipsteinowi**
i pannie **Andzi Rozenberżance**
życzą
z intencji ich zaręczyn pomyślnej przyszłości
oraz wiecznego zadowolenia z życia wspólnego.
siostra i brat
EWA i RACHMIL.

צו דער פֿערלאָבונג פון אונזער חבר
בעריש ליפּשטיין מיט פֿרל׳ חנה׳לע ראָזענבערג
ווינשען מיר א הארציגען מזל-טוב
שוועסטער און ברודער
חנטשע, יהודית און יעקב צוקער.

Z okazji zaręczyn kuzyna naszego
p. **Bernarda Lipsztajna**
z p.
Andzią Rozenberżanką
życzymy im szczęśliwej przyszłości.
Ryszardostwo DIAMENT.

צו דער פֿערלאָבונג פון אונזער חבר און פֿריינד
בעריש ליפּשטיין מיט פֿרל׳ חנה ראָזענבערג
ווינשען מיר א גליקליכע צוקונפֿט,
און זייער לעבענס וועג זאָל מיט בלומען בעצירט זיין
מאיר פינקעלשטיין, ל. הייזטרויב,
ל. ראָזענצווייג, ל. גראָספעלד.

מזל-טוב ווינשען מיר אונזער פֿריינד
בעריש ליפּשטיין
צו די תנאים מיט פֿרל׳
חנה׳לע ראָזענבערג.
פֿעלע פֿרידמאַן, חאַנקע פֿרידמאַן,
שמעון ווייספֿאָרד.

בברכת מזל-טוב חמה ולבבית, ועתיד מזהיר עד
הרי יהודה אני מברך את חברי מר
דוב ליפשטיין
לארישו את העלמה מרת חנה רוזנברג
תהי דרכם רפוד בשושנים.
יהודה לנדוי

לרגלי ארוסיו של חברי
מר דב ליפשטיין
את העלמה חנה רזנברג
מאחל אותם אושר ועתיד מזהיר.
הלל רוטמן.

„DLA ZNAWCÓW“
najwyższy opatentowany gatunek gilz
z trzema watami oraz ustnikiem bezdrzewnym
poleca:
fabryka gilz i bibułek
M. PASCHALSKI,
Radom.

בברכת מז״ט חמה הנני מברך
את ידידתי ותלמידתי החביבה
העלמה הכבודה ש. ערליך
לנשואיה את בחירה מר ח. רויזנר
תהי דרככם צלחה,
עשר ואשר ילווכם בכל אשר תפנו.
ל. גילמן.

Z intencji zaręczyn kolegi mego
Bernarda Lipsztejna
— z p. —
Andzią Rozenberżanką
życzę, żeby gwiazda szczęścia
sprzyjała im wiecznie.
Zela Gluzmanówna

אונזערע כלל-פּערטיידיגער מעגען זיך אראבנעמען א ביישפּיל פון די יודישע עסקנים אין קעלץ.

אין „ראדאמער-קעלצער לעבען" נו-מער 23 פון פאריגע וואך, אין דער קעלצער אפטיילונג, לייענען מיר, אז די יודישע ראטמענער אין קעלץ האבען אין דארטיגען שטאדט-ראט אויסגע-קעמפפט א סובסידיום פון 12000 זלא-טעס אויף א יודישע פאלקס שולע. די דאזיגע ידיעה איז באמת א דערפרע-העגדיגע ערשיינונג, וואס מוטיגט און שטארקט אונז נישט צו רעזיגנירען פון אונזער גערעכטיגען קאמף פאר אונזער שפראך און פאר אלע אונזערע פאלקס-אינטערעסען.

די קעלצער יודישע ראטמענער פער-דינען פאר זייער דרייסטע און מוטי-גע דערגרייכונג הארציג בעגריסט צו ווערען, ווייל דערמיט האבען זיי קלאר בעוויזען, אז זיי האבען פערשטאנען ניט, זין, און דעם פולען באוואוסזיין פאר די קולטורעלע בעדערפעניששען פון די ברייטערע פאלקס-שיכטען פון ארטיגען יודישען קיבוץ.

אין דער הינזיכט וואלטען זיך אונ-זערע ראדאמער פאלקס-רעפרעזענטאנ-טען געמעגט אראבלערנען פון די קעל-צער. אונזערע יודישע ראטמענער אין אלע פריהערדיגע שטאדט-ראטען האבען נישט בעוויזען אפילו דעם בלויזען מוטה ארויסצושטעלען א פאדערונג אויף סובסידירען א יודישע פאלקס-שולע. וואס איז ממש איינע פון די וויכטיגס-טע נויטווענדיגקייט פאר די היגע ארי-מע יודישע פאלקס קינדער. אפילו דאן ווען אונזערע יודישע ראטמענער זענען געווען דאס צינגעל פון שטאדט-ראט אין די פראקציעס פון רעכטס און לינקס האבען ביי זיי זיך געוואלט איינ-קויפען יחוס אום אריבערצוציהען זיי אויף זייער זייט, כדי מיט זייערע שטי-מען צו שאפען פאר זיך א מעהרהייט ביי געוויסע פראגען אין אפשטימונגען; אפילו דאן ווען די יודישע ראטמענער זענען געווען די וויכטיגסטע מחותנים אויף דער חתונה האבען זיי דעמאלט נישט גע'חלומ'ט ארויסצושטעלען אין זייער פראגראם אזא עלעמענטארע פאדערונג, וועלכע וואלט זיי א פעט-מען און שטארקען ווידען געוויס געווען דערגרייכבאר.

קעלץ, א שטאדט, וואו דער נאציא-נאלער פוילישער איינפלוס איז גיצל שטארקער און מעכטיגער א שטאדט, וועלכע שטייט מכמה יאהרען אלס איי-נע פון די פעסטונגען פון פוילישען נאראדאווען לאגער, זאגאר דארט האבען זיך די יודישע רעפרעזענטאנטען נישט אנגעשראקען אויף קיין שום ווי-דערשטאנד און זי האט געהאט דעם מוטה ארויסצורוקען א ריין ספּעציפיש-יודישע פאדערונג פון א פאלקס-שולע מיט דער יודישער אינטעריכטס-שפראך פאר יודישע קינדער.

ביי אונזערע ראדאמער יודישע ראט-מענער איז געווען די העכסטע דער-גרייכונג אין דאס גרעסטע געווינס ווען זיי האט זיך איינגעגעבען דער שטאדט-ראט זאל פערגרעסערען מיט עטליכע טויזענד זלאטעס די סובסידיעס פאר איניגע פילאנטראפּישע אינסטיטוציעס. פאר א טאפּ לינזען האבען זיי פער-קויפט זייער איבערוואג, זייער ענטשיי-דונג ס-קראפט, זייער איבערוויעגענ-דען כח. די וואס האבען געהאלטען דאס צינגעל אין די הענד, האבען דערמיט פערקירעוועט אין דער ריכ-טונג, פון וואנען מ'האט זיי צוגעזאר-פען דאס קלענסטע הנחה'לע. פאר דעם ביליגסטען נדן האבען זיי פערקנסט זייער יחוס.

אין דעם בעסטען מאמענט, אין דער געוואונשענסטער צייט; אין דער צייט, ווען די פּ. פּ. ס'ישע ראטמענער זענען ארויסגעטרעטען פון פריהערדיגען שטאט-ראט צוליב דעם אקט פון אויסדריקען אונצופרידענהייט מצד די רעכטע און יורען. (וועלכע האבען פעראייניגטער-הייד געבילדעט מיט זיך א מעהרהייט) געגען דער דאמאלסדיגער פּ. פּ. ס'ישער אנפיהרערשאפט אין שטאדט-ראט; אין יענער צייט, ווען דער שט. ראט איז בעשטאנען פון די רעכטע מיט די יו-דען און אהן די יודען וואלט נאך דע-מאלט דער שט.-ראט, באלד נאכ'ן ארויס-טריט פון די פּ. פּ. ס. געמוזט פונאנ-דערגעלאזט ווערען, אט דעמאלט, ווען דער שט.-ראט האט זיך געהאלטען דאדורך, וואס מיט די צאהל יודישע ראטמענער האבען די רעכטע אין צענ-טרום געהאט א מעהרהייט אהן די פּ. פּ. ס. — האבען די יודישע ראטמענער בע-וויזען א זשעסט, זיך אוועקגענימען די האנד פון הארץ און ווען דער שט. ראט איז צוגעטרעטען מאכען דעם בודזשעט אויפ'ן יאהר 1927 האבען זיי זיך ענט-זאגט און געמאהנט צו דערלעגען די איניגע טויזענד זלאטעס פאר די יודי-שע פילאנטראפּישע אינסטיטוציעס. דאס איז געווען אלעס. זיי האבען געהאט די בעסטע געלעגענהייט ארויסצובריינגען די יודישע פאסטולאטען, וועלכע האבען בלי ספק געהאט פערספּעקטיווען און שאנסען דורכגעפיהרט צו ווערען. די פאדערונג פון סובסידירען א יודישע פאלקס-שולע וואלט געהאט דעמאלט דעם זעלבען ערפאלג, וואס אין קעלץ, וואו די יודישע ראטמענער זענען דוקא נישט אין אזא גליקליכע לאגע, ווי אונ-זערע ראדאמער יודישע ראטמענער זע-נען דאן געווען.

רעדען וועגען פערגאנגענע זאכען הייסט א מתפּלל לשעבר אין דערינער ווילען מיר יעצט נאר זאגען אט וואס: אויב אונזערע פריהערדיגע יודישע ראט-מענער האבען נישט אויסגענוצט זייער גליקליכער לאגע, זיך בעגנוגען לאזענ-דיג מיט א צוגעווארפען ביינדעל, זאלען זיי האטש יעצט, אין היינטיגען שטאדט-ראט, וואו א אנדערע יודישע פראקציע האט ארויסגעשטעלט אלס איינע פון איהרע וויכטיגסטע פאסטולאטען דאס סובסידירען א יודישע פאלקס שולע, אונ-טערשטיצען אין העלפען אויסקעמפען, אט די וויכטיגסטע און בעדייטונגספולע יודישע פאדערונג.

אין דעם פאל מעגען זיך אונזערע ראדאמער יודישע ראטמענער אראבנע-מען א ביישפּיל פון די יודישע עסקנים אין קעלץ.

זאלען זיי האטש העלפען צוריק צו-געווינען דאס, וואס זיי האבען פערנאכ-לעסיגט און דורכגעלאזען.

ב. צווייג.

דבר בעתו.

מיט'ן אנקומען פון פריהלינג, הויבט אן יעדער איינער א טראכט געבען וועגען א שטיקעל רעמאנט אויף דעם גע-זונד, ווער ס'האט נאר מיטלען, גרייט זיך צו צו די רייכע איינלענדישע און אויסלענדישע קור-ערטער, און ווער ס'איז נור עטוואס פערמעגליך קלערט כאטש וועגען א דאטשע.

ביי אונז בעמערקט זיך שוין אפילו א יאגעניש נאך ארומיגע דאטשעס. איי-נער פערלויפט שוין דעם וועג דעם צווייטען און צאהלט. ווי די מאדע איז, אין טאג אריין, אבי טערזעהן פאר זיך א שטיקעל בעקיוועם זומער-וואהנונג.

קריטיקירען אזא ערשיינונג איז אפשר נישט פאסיג. ביי יעדען איז דאס געזונד טייערער פון אלץ, יעדער וויל כאטש א ביסעל געניסען פון ביישער, געזינטער ליפט, אויף דער צייט פון דער נאטור, יעדער וויל זיך א ביסעל אויסרוהען, אפּפרישען, און נישט אזוי זיך זעלבסט, ווי די אפגעשוואכטע קינ-דער.

אבער דער כאמער [illegible] עק-מענט, וואס נויטיגט זיך מערר פון [illegible] אין געזונטער לופט, אין א ביסעל [illegible] נערונג, — קען אפילו נישט טרוימען

וועגען רגע. גלייך ווי די ווארימע זון, די רייכע, געזונטע ליפט און אלע גוטע זאכען וואס גאט האט בעשאפען פאר יעדען גלייך, עקזיסטירען לגמרי נישט פאר א דם נור פאר צודערא, פאר די „גאט געבענשטע", וועלכע פארשטייען ווי זיך גוט איינצוארדנען און לעבען רק נור פאר זיך, וואס נור בעסער און בעקוועמער איז.

אזוי איז שוין דער איבעריגער סדר העולם און ווער ווייסט ווען די דאזיגע סאציאלע אומרעכט וועט פארשוואונדען ווערען. און אז מוזל באמת וועלען אין קענען פערווערגען אזוי פיל גוטע בעדערפטיגע אין די סאמע תיניעגישע האטרכותן. ס'וועלען נאך אפילו נישט געבוירען געווארען די מענשען מיט'ן אמת'ן בצרוף יוי־כצופ'הרען אין לעבען אזעלכע אידעאלען. מיר הערען דאך און זעהען, ווי אפילו מיינסטענס דאקטוירים „ערס־העלצן" זייערע מאראלישע מאניטארע פליכטען... מענשען זענען דאס רוב חיות: ביי וועמען די חיה'שע אינסטינקטען זענען מעהר בולט און ביי וועמען זיי זענען בעהאלטען אונטער פערשידענע מאסקעס.

איך וויל זיך דא נישט פערנעמען מיט כעאריעס וועגען מאראל, איך וויל נאר אנווייזען די אויסטערקוואקייט איף די מענגעס ארימע קינדער, וועלכע נויטיגען זיך אין פרישער לופט און קענען דערצו נישט קומען פריער דורך דער הילף פון דער געזעלשאפט. א גרויסער טייל פון דער ראדאמער יודישער בעפעלקערונג האט איבערגעלעבט א שרעקליכען ווינטער פון הונגער און קעלט. און דאס האט, זעלבסטפערשטענדליך, זעהר שלעכט געווירקט פריהער פון אלץ אויף די קליינע קינדער וועלכע וואקסען אין אזעלכע שלעכטע בעדינגונגען. די סיסטעמאטישע נויט און דחקות האט פערשאפט פיל כראנישע קרענק, וועלכע קענען אין קיין פאל נישט אויסגעהיילט ווערען דורכ'ן דאקטער און רעצעפט אליין (ובפרט איטזיסטינען)...

כדי די ארימע אומשולדיגע קינדער אבצוראטעווען פון א סיסטעמאטישען אונטערגאנג און כסדריגע קראנקהייטען מוז מען זיי פערזארגען מיט ערנעהרונג און געזונטע לופט. קינדער גיבען זיך גיכער איבער א נאטור דער ווירקונג פון רעדיקאלער און מעדיציניש־היגיענישער הילף און מ'קען זיי ביים נוטען ווילען אבראטעווען בעצייטענס פון דעם ליידענדען אויף זייער סורבעקולאז א. צנד. קראנקהייטען.

ביי יודען האט אמאהל עגזיסטירט א צוזאמענבונד צווישען משפחה און א געוויסער רחמנות געפיהל צו א קראנקען קרוב, בפרט צו א קינד. א פעטער א מוהמע, א ווייטער קרוב און קרובת פלעגען לויפען איינער פאר'ן צווייטען צום קראנקען, עפיס מיטברענגען פון א גוטען „קרעפטיגען" מאכל, אביסעל דערקוויקען א.א.וו. היינט אבער איז דער מין לגמרי פערשוואונדען. די סאמע רייכסטע און נאהנטסטע קרובים ווילען אפילו נישט זעהען און נישט הערען ווי זייערע איינענע אנבקען און גייען אויס פאר דער צייט.

די געזעלשאפט מוז א טראכט טוהן וועגען די קינדער, וואס האבען נישט די מעגליכקייט כאטש א פאר חדשים אין יאהר צו אטעמען מיט פרישער און געזונטער לופט. א גרויסער טייל ארימע קינדער מוז ארויסגעפיהרט ווערען אויף זומער־וואהנונגען אויף די נאהנטע דאטשעס. דערמיט וועט מען פערהיטען נישט נור די זעלבסט פון כראנישע קרענקליכע ענטוויקלונגען, נור אויך אנדערע, ווייל דאס קראנקע קינד שטעקט אן מיט דער זעלבער קרענק אויך אנדערע.

דער קאנקרעטער פלאן אויף אויספיהרען די דאזיגע אקציע איז בכלל נישט קיין קאמפליצירטער, מ'דארף נור מענשען מיט הארץ און גוטען ווילען.

די געזעלשאפטען „עזרה" און „טאז" דארפען בעזארגען דאס ארויסשיקען קינדער אין די בעדער און אויף זומער־קאלאניעס. „טאז" וועט בעשטימט די זומער־קאלאניע ווי יעדעס יאהר אויך הייריאהר איינארדנען. ס'איז אבער א פראגע צי דער ביורושע ביינער וועט ערלויבען אנצונעמען א גרעסערע צאהל קינדער. וועגען דער „עזרה" איז בכלל א פראגע צי איהרע פינאנציעלע בעדינגונגען וועלען ערמעגליכען פארטצוזעצען איהר יעהרליכע פראקטיקע פון שיקען קראנקע קינדער אין די בעדער. ווי ס'זאל אבער נישט זיין דער מצב אין ביידע דערמאנטע געזעלשאפטען, דארפען זיי נישט קוקענדיג אויף קיין שום מניעות, צוטרעטען צו א אינטענסיווע און ברייטערע אקציע איף דעם געביעט. זיי זענען מחויב יעדענפאלס צו וועקען און רופען די יודישע בעפעלקערונג זי זאל אין די אקציע אנטייל נעמען און זיי אונטערשטיצען.

די געזעלשאפט וועט קיינמאל אליין נישט קומען און פרייוויליג זיך דעקלארירען ביילייגענדיג למשל, פאר'אויס זייערע נתינות און בעשטייערונגען אויף די הענר פון די שעפער, סוחר און ארגאניזאטארען. די געזעלשאפט מוז מען רופען, אויפוועקן און איהר פערזינטערעס רען.

דאס גיט קודם כל די ערשטע איניציאטיווע פון די זארגער, פון די שהוער פאר דער טובה פון דער געזעלשאפט.

א. ש—ל.

,,Berson"

גומי עכטע ווינדער

זיי מאכען א גרינגען

און עלאסטישען גאנג.

פון די ראדאמער מעשה'לעך.

אז מען זוכט — געפינט מען.

איינענטליך, ליבע לעזער, האט מען פון דער דאזיגער אינטערעסאנטער מעשה געקענט מאכען א גאנצען ראמאן, און נאך וואס פאר א ראמאן, מ'האט עס געקענט צושפייטען אין דער לענג און אין דער ברייט, צולייגען טעלערלעך און געבען עס אין פארטזעצונגען, ווי לייט כוען. איך אבער בין נישט פון „יענע", וואס האבען ליב צו ציהען פון די לעזער די עצמות. ביי מיר איז א ווארט ווייניגער אבי דעם אמת: וואס האב איך אין דאס גאב איך.

הערט מיט קאפ:

אין איינער פון די ראדאמער גאסען, ביי א געוויסען פאר־פאלק X קערן זיך וועלטען. טאג און נאכט האלט מען זיך אין איין קריגען, און — ס'איז א חרפה או סזוויאגע — מ'שלאגט זיך אין א צו ביסלאן, מ'שייט און מ'ליארעמט אזוי, אז די אריסינע שכנים קענען פשוט גאנצע נעכט מיט א אויג נישט צומאכען, און נישט איינמאל טאקי כאפען זיך די דאזיגע שכנים אויף פון סאמע זיסען שלאף און לויפען ארויס אויפ'ן גאס, נישט טויט און נישט לעבעדיג, מיינענדיג, אז ס'איז חס ושלום ערגעץ א שרפה, אדער באנדיטען האבען, חלילה אימיצען בעפאלען.

ביי דעם דאזיגען פאר פאלק איז שוין עטליכע יאהר נאך דער חתונה. זי איז שוין א מוטער פון עטליכע קינדערלעך, אהן עין הרע; דער מאן האנדעלט אין צעדערינס אין עס פעלט איהר ברוך השם גארנישט, נאר איין זאך קימערט איהר זייער שטארק, וואס ער איז טאג און נאכט סע־הא־וועט, און אויף איהר קוקט ער זיך נאר קנאפ וואס אום. גאנצע נעכט מוז זי בענקען זיצען איינע אליין בעטשפארט אין שטוב, פונקט ווי אין א תפיסה און נאר די ליכטיגע שיין נישט אנקוקען.

האט זי טאקי דעריבער די לעצטע צייט אנגעהויבען א יונג ווייבעל, וועמענ'ס מאן עס געפינט זיך אויף א שטעלע אין א פרעמדע שטאט, און זי האט זיך אנגעהויבען חבר'ן מיט איהר.

די חבר'טע (אזוי ווילען מיר איהר אנרופען) וואוינענדיג אליין פאר זיך אין א שטיבעל, האט געהאט עטליכע גוטע בעקאנטע יונגע לייטלעך, וואס מען קען „פערבלאנדזשען" זיי בו איהר כדי פערברענגען אביסעל. ערשט אבער, אז ס'איז צוגעקומען נאך א „קאלעזשאנקע" צו קאמפאניע, ס'הייסט דאס יונגע ווייבעל X, איז נאך פרעהליכער געווארען. די קאוואליערען האבען אנגעהויבען אפטער אריינצוקומען און ס'איז געווען חי וגלעבט! מ'פלעגט זינגען, טאנצען און פערברענגען גאנצע נעכט ביז הויך יאת עמוד של שחר...

מיט אלעמען גוט קאן דאך אבער נים זיין. איז דא דער ווייבעל X פריילאך, איז דארט דעם מאן איהר'ן אינגעטינ געווארען. עפעס זעהט ער איהר די לעצטע צייט זייער זעלטען און גאנצע וואכען ווערט זי נעלם פון שטוב, די קינדערלעך לאזט זי אויף הפקר און נישט איינמאל האט שוין געטראפען, אז זי קומט אפילו דינם מיטאג נים צו. האט ער אנגעהויבען חוקר ודורש זיין, ביז ער האט זיך דערוואוסט, אז שולדיג אין דעם איז

געשטארבען א כלל-טוהער

פאראכטאגנס פרייטאג האבען מיר בעגלייט אין זיין אייביגער רוה, איינעם פון די אנגעזעהענסטע און איבערגעגעבענסטע יודישע עסקנים און כלל-טוהער פון אונזער שטאדט. ס'איז פון אונז אוועק איינער, וואס ביים לעבען האט ער קיינמאל ארום זיין פערזאהן נישט געמאכט קיין שום רעש. אפילו זיינע מעשים האבען זיך נישט אויסגעצייכענט מיט א געטומעל, אבער מיט בראוו-פאטשערי, פון המינישען געזינדעל...

איינמאהל אינ'ם גאנצען קנויל פון די 74 יאהר האט דער פערשטארבענער געשאפען ארום זיך א בעוועגונג, וואס האט צונעצווינגען צו זיך די אויפמערקזאמקייט פון די מאסען, פון צווישענדערטער יודישע איינוואהנער אין זיין שטאדט. דאס איז געווען ס'ה א קנאס פינפטע חלק פון איין מצת לפח, ווען מ'האט איהם געפיהרט צו קבורה. יא דאס מאהל האט זיך געטומעלט און גערודערט אין יודישען החיים. אין מ'האט זיך דערמאנט, נישט אזוי ווייט דערפאנט, ווי מיט א מאהל דערפיהלט, אז ס'האט א מאהל אין אונזער שטאדט געלעבט א יוד, וואס האט געהאט א טיפף מענשליך הארץ און א יודישע נשמה. א יוד וואס אין זיין גאנץ לעבען איז ער געהען דורכגעדרונגען מיט די יסורים און ווהעטאגען פון די, וואס האבען איהם ארומגערינגעלט.

פאראהאן צוויי טיפען, צוויי קאטעגאריעס כלל-טוהער. פאראהאן אזעלכע וואס ארבייטען לטובת הכלל אויף רוהם, אויף רעקלאמע, צוליב קאריערע און צו דערהויבען זייער אויטאריטעט. אין תוך אבער זענען זיי נישט מסוגל מרגיש צו זיין דעם צער און לייד פונם געליטענעם. וואס זיי טוהן איז נאר לשם כבוד אבער אהן געפיהל, אהן מיטלייד, אהן סענטימענטאלען אויסבויז און אהן עגמת הלב. די צווייטע קאטעגאריע האט גאר א בעל גוף. און זיי זעהען נאך ביים לעבען די פרוכטען פון זייערע לייסטונגען, וואס דריקט זיך מעהרסטענטייל אויס אין דעם, וואס כמעט אלעמדירט זיי, מ'פרעגט זיי אויף די הענד און מ'שרייט „יחי". וואזענען איז פאראהן א צווייטער טיפ כלל-טוהער, וואס יעדער זאך, און יעדער שליחות אזוי פאר'ן כלל, ווי פאר'ן יחיד ווערט דורך איהם אויסגעפיהרט בשלימות מיט געפיהל, מיט נשמה און הארץ און מיט אלע רמ"ח איברים ושס"ה גידים ביז מסירות נפש. דער לעצטער האט גאר אמביציאנספולע מזל אין אנשטאט איהם צו בענטשען און בכבוד צוהאלטען פערגינט מען זיך עפעס איבער איהם א שפאס צו מאכען און טיילמאל אפילו נישט צו שפארען מיט א ביטול און חוזקווערטיל. צו דער צווייטער קאטעגאריע האט געהערט דער פערשטארבענער אליעזר ברילאנט ע"ה. פון יעדער יודישער צרה איז ער גערירט געווארען ביז די טיפסטע טיעפעניששען פון זיין נשמה. ער האט מיתר געווען אויף כבוד. זיך נישט גערעכענט מיט די, וואס האבען געפרובט צו אבשאצען זיין פרעסטיזש און פערבלאסט זיין אנזעהן... ראטעווען א מענש איז ביי איהם געווען דאס אידעאלסטע, דאס הייליגסטע, דאס העכסטע. נישט איינמאהל האט מען איהם געלייגט שטיינער אויפ'ן וועג פון א דבר מצוה און ער האט די אלע מכשולים בייגעקומען.

אליעזר ברילאנט איז צו אונז געקומען פון א פרעמדען לאנד. אין זיין פריהערדיגער יוגענד, מיט 30-40 יאהר צוריק, ווען אויף דער יודישער גאס האט די אסימילאציע געמאכט ריזיגע שפריינגען, איז דער פערשטארבענער געשטאנען אין איהרע רייהען און דאס יודישע לעבען און דאס יודישע פאלק איז איהם ווייט און פרעמד געווען. ער איז אבער דארט נישט געבליבען און נאך אין זיינע בליהענדע יאהרען איז ער אוועק פון דארט און זיך איינגעווארפען אין דער גרעסטער יודישער מאסע, פאר וועלכער ער האט אוועקגעגעבען די גרעסטע העלפט פון זיינע יאהרען. אליעזר ברילאנט האט געהאט אין זיך ענטוזיאזם, בעגייסטערונג, התלהבות און ברען און דאס אלעס האט ער מיטגעבראכט אין דער יודישער מחנה, פאר וועמענס נוצען און געברויכען ער האט דאס אלץ פערוואנדעט.

דער פערשטארבענער האט פערמאגט א גרויסע מאס ענוות און רחמנות, צוויי טייערע יודישע מדות. נישט געווען ביי איהם ווער טאגענס, ווען א אומגליקליכער זאל זיך צו איהם ווענדען און ער זאל איהם אנטזאגען. ביי טאג, ביינאכט, זומער און ווינטער. שטענדיג איז ער געשטאנען אויף די פיס און גרייט געווען צולויפען אויף ווארטען א יודען צוהעלפען. ער האט פערמאגט א וואונדערבאהרען כח פון סבלנות. די אומגליקליכע, וואס האבען איהם גענודניעט און קיין רוה נישט געגעבען האט ער חלילה נישט בעליידיגט, ער האט זיי בעדויערט און מיטגעפיהלט אין די. וועלכע האבען איהם א מאהל כמעט בעליידיגט, האט ער מוחל געווען, צוליב קיינעם האט ער נישט געהאט קיין ביזע הארץ און יעדען האט ער געשאצט און געשעצט, ער האט אפילו נישט געהאט קיין פריטענזיעס פאר וואס מ'וויל זיך נישט קאנען אויף זיין ריינער און געטריישאפטער ארבייט, און מ'האט נישט צו איהם אפילו דאס געפיהל פון געוויסע דאנקבארקייט...

אויף די עלטערע יאהרען, ווען ברילאנט איז שוין קראנק און צובראכען געווען האט מען איהם געקענט טרעפען ארומשלעפען זיך אויף די בוידעמ'ס און קעלער'ס אין די ערגסטע עלענדע שטיבלעך, וואו ער האט זיך בעמיהט מיט אלע כחות איינצושלייכען סכסוכים צווישען די הויז-ווירטען און לאקאטארען. ער האט אפט געהאלפען אריינטראגען די אויס-געווארפענע בעבעכעס, עפעס גראטעס אויף יעדער זיצונג, ערגער פערזאמלונג, ביי א יודישער, אדער נישט-יודישער, אויף וועלכער ער איז ארויסגעטרעטען, האט ער שטענדיג אפעלירט, געזארגט אין דער גרעסטער בעגייסטערונג און טאקא צו די צארטע, ווייכע און איידעלע מענשליכע הארץ-סטרונעס.

ביי יעדען ראדאמער יוד וועט אייביג

נאר די נייע חבר'טע איהר'ע מיט וועמען זי האט זיך אויסגעקאמפאנירט אין וועלכע וועט זי סוף כל סוף פון גלייכען וועג אראפפיהרען.

געווענליך איז שוין ערשט אוועק א סדרה סקאנדאלען, קריגערייען און התראות, אז זי זאל מעהר פון שטוב נישט ארויסגעהן אז בכלל זאל זי זיך זעהן רעדרווייסטערן פון דער דאזיגער חבר'טע, ווען נישט וועט ער איהר אפ'גט'ן פון פשור!

דעם אמת זאגענדיג האט עס אויף איהר אביסעל געווירקט. זי פלעגט שוין פון דאן אן זיצען אין שטוב און היטען די קינדער. דאס מיטאג פלעגט שוין אויך פארטיג ווערען צו דער צייט, נאר זי איז געווען א ברוגז'ע, דעם טאטע אראפגעלאזען און צו איהם א ווארט נישט גערעדט.

איהם אבער האט דאס ווייניג וואס געארט, ווארום וועלכען מאן קימערט עס דען, אז דאס ווייב איז ברוגז און רעדט נישט מיט איהם? אבי זי זאל זיין א בעל הבית'טע אין שטוב!

אזוי לאנג האט איהר געקאכט אין הארצען — ממש נישט אויסצוהאלטען זי האט געפיהלט, אז נאך א טאג און זי וועט פלאצען פון דעם. האט זי ענדליך דערלעבט אנ'אווענד ווען ער איז אין שטוב נישט געווען און איהם אויף צופיקעניש איז זי ווידער אוועק צו דער חבר'טע איהרער, איבערלאזענדיג איהר שטוב אויף הפקר.

ביי דער חבר'טע איז גראד דעם אווענד געווען א שטיקעל שמחה. איינער פון די בעקאנטע יונגעלייט האט בעקומען אן „אדראטשטעניע", האט ער געשטעלט א פלעשעל קאניאק, די אמת'ע „קאפ" צובייסען האט זי שוין אליין עפעס צוגעגרייט, איז טאקי געווען ליהודים. און אז ראש יונגע ווייבעל X איז ריכטיג ערשט אנגעקומען איז געווארען די שמחה נאך גרעסער. ס'האט איהר געוואלט ביים טיש אויפ'ן טאטע איבעגען און מ'האט אנגעהויבען געהמען אין פוילערייען.

אין דער זעלבער צייט, וואס דא האט מען אזוי געהוליעט איז דערווייל אנגעקומען דער מאן און נישט טרעפענדיג זיין ווייבעל אין שטוב איז ער אריין צו זיינע עלטערן א קוק טהון, אפשר איז זי ביי זיי. נאר ווען ער האט איהר שוין ביי זיינע עלטערן אויך נישט געטראפען האט ער פערשטאנען, אז זי איז מסתמא ווידער אוועק צו דער חבר'טע און נישט קלערענדיג קיין סך, איז ער תיכף געלאפען אהינצו. צוקומענדיג צום שטוב אין טרעטענדיג אריין און ארום פערהאקטע לאדענס איז ער שטילערהייט, ווי א גנב, צוגעגאנגען אויף די שפיץ פינגער צו א פענסטער און געכאפט א קוק דורך א שפאלטעל, דורך וועלכער ער האט דערזעהען, ווי ביי א ספריווירטען טיש זיצט זיין אשת חיל און לאזט זיך וואויל גיין אין קאמפאניע.

פאר זיינע אויגען האבען אנגעהויבען ש ווינדלען פינצטערע רעדעלעך און ס'איז איהם געווארען נישט גוט, א גיוועל צום בייס. קיים אויף אלע פיער איז ער צוגעקראכען צום טיר אין אנגעקלאפט.

פון אינהייניג האט מען א [illegible]

בלייבען אין זכרון דער גרויסער און הערליכער טהאט פון קידוש השם, וואס דער פערשטארבענער האט בעוויזען און די מיט בלוט און טרערע-דיגע יאהרען פון דער אייראפעאישע קריעג. אין יאהר 1915 איז דאס געווען. ראש השנה-צייט, נאכ'ן ארויסמארש פון די דייטשען פון ראדאם, ווען גענעראל [illegible] האט צוריק פארנומען די שטאט מיט'ן רוסישען חיל און איבער די יודישע בעפעלקערונג האט געהאנגען א געוואלדיגע [illegible] און [illegible] צוליב די בלבולים, רדיפות, פערפאלגונגען פון די דאמאלסדיגע רוסישע [illegible]. דאמאלס [illegible] ווי אכזריות די רוסישע מושלים האבען צוגעגרייט תליות פאר יידישע קדושים. אין יענע טרויעריגע צייטען איז דער פערשטארבענער אויף א „נאבאזשענסטווא" אין שיהל, אויף וועלכע ס'איז אנוועזענד געווען רוסישע אפיצירען און פערשטעהער פון דער שטאדט-קאמענדע, געווען דער איינציגער יוד פון טויזענט קעפיגען יודישען עולם. פון אלע דארטיגע אנוועזענדע יודען, וואס איז נאכ'עם, ווי איינער פון די רוסישע אפיצירען האט פאר די גאנצע יודישע ערה פארגעלייענט א בעשולדיגונג'ס-אקט מיט א גאנצען צעטיל חטאים, און פערברעכענס, וואס די יודען זענען בעגאנגען — אז [illegible] אויף איינעם פון שוהל-שטענדער'ס און געשוואוירען בייס ארון קודש. אז יודען ווערען פאר נארישע נע'רודפ'ט און אלץ, וואס מ'האט אויף יודען איינגעטראכט, זענען גרונט לאזע בלבולים. די דאזיגע שבועה האט געמאכט א טיפען רושם אויף די חלינישע הערצער פון יענע מושלים און די גאנצער יודישע פערזאמעלטע עדה האט זיך [illegible] אין טרערען.

עטליכע טעג נאכדעם איז ברילאנט אוועקגעלאפען קיין [illegible], און דארט ארויסגעראטעוועט פון תליה עטליכע צען [illegible] מענער, [illegible] און קינדער, וואס דאס רוסישע מיליטער האט ארעסטירט און געוואלט זיי פערשיקען. דער פערשטארבענער האט מיט זיין [illegible] ס'איז איהם געלונגען אבצוראטעווען די אומשולדיגע יודען פון'ם טרויריגען גורל, וואס האט זיי ערווארט.

די דאזיגע צוויי היסטארישע פאקטען [illegible] פערשריבען ווערען לזכרון בולט אין קהלה'ס פנקס פון דער שטאדט.

דער פערשטארבענער האט בעזונדערס געהאט קאלאסאלע פערדינסטען פאר דער ארגאניזירונג פון די יודישע האנדווערקער אין ראדאם. ער האט געבויט דעם קלוב, געווען דער [illegible] און ערציהער דעם יודישען בעל מלאכה. מיט א יאהר אנדערטהאלבען צוריק, בעת אין שטאדט האט דאס גאנצע יודישע געזעלשאפטליכע לעבען נאך געדרימעלט, האט זיך שוין דעמאלט דער האנדווערקער-קלוב פונאנדערגעוואקסען און געבליהט און איז באקאנט געווארען דער מוסטער פאר די שפּעטער געשאפענע ארגאניזאציעס. דאס אלץ איז געווען זיין צו פערדאנקען די [illegible], זיי מיט עקסטאזע [illegible] איניציאטיווע פון ברילאנט, וועלכער איז געקומען צו די יודישע בעלי-מלאכות, כדי זיי ארויסצוהויבען פון זייער שפל המצב און [illegible] זיי אויף דער ליכטיגער זייט פון לעבען.

דער פערשטארבענער ברילאנט האט אלעמען פערשטאנען, פון אלע געוויכט(?) אין מיט אלע מיטגעפיהלט און [illegible], אבער ווייניג, זעהר ווייניג זענען געווען די, וואס האבען איהם פערשטאנען און געוויסט פון זיין מצב, פון זיין לאגע, און פון זיין אינדיווידועלען גורל... צווישען די פיל צרות אחרים האט אויך נישט געפעהלט צרות עצמו. ער האט געליטען פון [illegible], פון נאהנטע, פון בעקאנטע, פון זיך, פאר זיך און פון ארום זיך...

30 יאהר האט דער פערשטארבענער זיך [illegible] מיט אלע און מיט איהם האבען זיך אלע [illegible] קארגע 4-3 [illegible] פון דער לויה. פאר אלע זיינע [illegible] און [illegible] האט מען א הם בעצאהלט [illegible] 8 [illegible] 2 קראנק. [illegible] קליינעם שטח פון יודישען [illegible] אויף דעם בית-עולם האט מען [illegible] און קוויטירט אלע חביות. [illegible] האט [illegible] דעם [illegible]...

שלעכט געלעבט. שלעכט געליטען און שלעכט געשטארבען. א גוטען נאמען און א שיינע לויה וואס האט ער [illegible].

זה חלקי מכל עמלו...

בן-דוד.

וואס הערט זיך אין ראדאם.

גראנדיעזע לויה פון אליעזר ברילאנט ז"ל.

די לויה פון פערשטארבענעם פערדיענסטפולען עסקן אין [illegible] אליעזר ברילאנט ז"ל, דעם פריידיגען פרייטאג, איז, ווי ס'איז געווען צו ערווארטען, ארויסגעפאלען זעהר איימפאזאנט און גראנדיעז. ביים יודישען שפיטאל האט זיך 12 בייטאג צונויפגעזאמעלט א גרויסער עולם פון עטליכע טויזענד מאן. דער לויה-צוג איז פארמירט געווארען אין בעסטען ארדנונג. פאראויס זענען געגאנגען פערשטעהער פון מאגיסטראט, שטאדט-ראט, פון יודישען [illegible]. נאך זיי זענען געגאנגען אלע פאכען און פראקציעס, וואס גרופירען זיך ביים קלוב אין דער צאהל ביז פון 10. יעדער פון זיי האט געטראגען א לענטע מיט דער אויפשריפט פון

געטון ווער עס איז. און ווען ער האט אפגעענטפערט: „איך"! האט זיך פון אינווייניג געהערט א גערויש. כ'האב זיך גערוקט שטולען. און פיס האבען זיך געשאהרט, דערנאך האט מען אויפגעעפענט די טהיר.

ווי ערשטוינט איז ער אבער געווארען, ווען ער האט איהר דארטען נישט געטראפען. אין אנפאנג האט ער געמיינט, אז אפשר האט זיך דאס איהם נישט מעהר ווי אויסגעדאכט. אין דער זעלמינוט אבער האט ער דערקענט אין אלעמענס צושראקענע אויגען, אז ער האט קיין טעות נישט געהאט און אז זי מוז דא זיין ערגיץ בעהאלטען.

האט ער טאקי גלייך געמאכט א „רעוויזיע" איבער'ן גאנצען שטוב און ווען ער איז צוגעקומען צו דער שאנק האבען זיך א שטעל געטון די לוסטיגע יונגע לייטלעך, טענה'דיג, אז ער האט קיין „רעכט" נישט צו זוכען אין א פרעמדע שאנק. ער אבער האט זיך איינגעשפארט, אז דווקא ווייל זיי ווילען נישט וועט ער נאר א קוק טאן דארטען.

האט מען זיך אזוי לאנג געראנגעלט און געשטופט ביז וואנען די שאנק איז מיט די טירלעך אראפ אומגעפאלען מיט אזא שטארקען קנאק און קוויטש צוזאמען, כונקט ווי א דינער וואלט דא אין שטוב אריינגעפאלען.

ערשט דאן האבען שוין אלע צוגעלאפען צושראקענע און מ'האט שנעל אויפגעהויבען די שאנק, פון וועלכע ס'איז ארויסגעפאלען און געבליבען ליגען מיט'ן פנים צו דער ערד דאס יונגע ווייבעל X.

דערזעהענדיג זיין „מציאה" איז דער מאן צוגעלאפען און זי אויפגעהויבען א צונויפגעקארמשעטע אין דרייען, האלטענדיג מיט ביידע הענד פערשטעלט דאס פנים. מיט גוואלד האט ער איהר אפגעריסען די הענד פון פנים און דאן האט ער דערזעהן נישט מעהר און נישט ווייניגער ווי 2 גרויסע ביילען פערלאפענע מיט בלוט אויפ'ן שטערן.

דער כח הדם האט זיך אין איהם דאן צושפילט און ער האט איהר אראבגעלאזען עטליכע פעטש איבער'ן פנים, אהוי אז מ'האט שוין פערשפארט אבצוקוועטשען די ביילען מיט א מעסער.

א מינוט זענען אלע שטיין געבליבען ווי צוגעשמידטע צו די ערטער. קיינער האט א ווארט נישט גערעדט. דאס צוניזיקטע ווייבעל האט שטיל געבליבען אין די הויפנס... דער זייגער האט איבערגעריסען די שטילקייט מיט'ן אויסשלאגען 12 פערשטיקטע קלאנגען.

פלוצלינג האט זיך שנעל אויפגעמאכט די טהיר און ס'האט זיך אריינגעריסען דער צווייטערס מאן, וואס איז אומגעריכט ואר וואס אנגעקומען מיט'ן באן. הערענדיג דעם גערויש וואס ס'האט זיך געטראגען פון שטוב אויפ'ן גאס ארויס איז ער לכתחילה שטיין געבליבען עטליכע מינוט אונטער'ן פענסטער, פון וואנען ער האט געזען די גאנצע ווילדע סצענע, וואס דא האט זיך אבגעשפילט.

וואס ס'האט זיך נאכדעם אבגעטאהן אין שטוב איז שוער צו בעשרייבען. מיר קענען אייך נאר דאס איבערגעבען אז אלע יונגע לייטלעך זענען געווארען „האזען"... דער מאן פון דער פרוי X איז ווי א אונטערגעשאסענער אוועק אהיים און די פרוי X האט א גאנצע נאכט, ווי א לונאטיק, ארומגעוואנדערט איבער אלע גאסען, מורא האבענדיג צו קומען אהיים.

ערשט שמועסט מען, אז ביידע מענער, וועלען מעהר נישט לעבען מיט זייערע ווייבער און אז גאר אינגיכען וועלען פארקומען „שתי כפרות ביום אחד" — 2 גט'ן אין איין טאג...

מרדכי היהודי.

דעם בעטרעפענדען פאך, אָדער סעקציע און מיט כבוד-אויסרופען פאַרן נפטר.

צווישען די לענטעס און בענדער האָט מען געזעהן צוויי הערליכע קרענץ פון מאַגיסטראַט. דערנאָך האָט מען געטראָגען דעם ארון מיט'ן מת, נאָך וועלכען ס'איז נאָכגעגאַנגען אַ ריעזיגער עולם. דער מאַרשריט איז געגאַנגען לויט אַ פאַראויס בעשטימטען פּלאַן פון שפּיטאָל צום האַנדווערקער-קלוב. דאָרט האָבען פון באַלקאָן, וואו ס'איז געווען ארויסגעשטעלט דאָס בילד פון פערשטאָרבענעם, ארומגעהילט אין שוואַרצע קרעפּע, אָראָבגערעדט די ה"ה קאַטליאר און א. זימלער. פון דאָרט האָט די לויה געצויגען אין שיהל-געסיל און, דורכגעהענדיג די שוהל און בית-מדרש, זיך אוועקגעלאָזט דורך דעם וואַל און דאָס קליינע קאַמאַשענמאכער-געסיל צום בנין פון מאַגיסטראַט, אין קיילעכדיגען מארק. די לויה איז דאָרט געבליבען שטעהן און פון מאַגיסטראַט-באַלקאָן האָט גערעדט דער פּרעזעס פון שטאָדט-ראַט ד"ר קעלערס קראַאוז. דער רעדנער האָט אין ריהרענדע ווערטער געשילדערט די עהרליכע און געוויסענהאַפטע געזעלשאַפטליכע אַרבייט פון פערשטאָרבענעם, מיט וועמען ס'איז איהם אויסגעקומען אין משך פון 8 יאָהר צוזאַמענאַרבייטען אין אַלע שטאָט-ראַטען. דער רעדנער האָט פשוט נישט געהאַט קיין לויב-ווערטער פאַר'ן נפטר. אַלס אויף איינעם פון די וויכטיגסטע שבחים האָט זיך ד"ר קעלערס קראַאוז אָבגעשטעלט דערויף, וואָס דער פערשטאָרבענער האָט זעהר געשטרעבט, אַז ביידע טיילען, די יודישע און קריסטליכע בעפעלקערונג זאָל זיך צוזאַמענלעבען בשלום אונטער איין דאַך. די טרויער רעדע לאָזט אויס ד"ר קעלער'ס קראַאוז מיט די ווערטער: דער פערשטאָרבענער איז געווען אַ גוטער יוד און אַ גוטער פּאָליאַק".

די רעדע פונ'ם פאָרזיצענדער פון שטאָדט-ראַט האָט געמאַכט אַ טיעפען איינדרוק אויפ'ן גרויסען יודישען עולם.

אויפ'ן זעלבען באַלקאָן, וואו די רעדע איז געהאַלטען געוואָרען איז די גאַנצע צייט געשטאַנען דער פּרעזידענט און דער צווייטער באַלקאָן איז איבערפילט געווען מיט די בעאַמטע פון מאַגיסטראַט.

פון מאַגיסטראַט איז די לויה אוועק איבער די גאַסען רוואַנסקי, לובלינער און דורך דער זגאַדנא געגאַנגען צו די „דריי בוימער". וואוהין מ'האָט דעם ארון געטראָגען. אויף דער לובלינער-גאַס האָט זיך דער לויה-צוג אָבגעשטעלט צוויי מאָהל: ביים רויה-שטאָף קאָאָפּעראַטיוו (לובּ. 23) און ביי קאָאָפּעראַטיווער האַנדווערקער-באַנק (לובל. 31) וואו דער פערשטאָרבענער איז געווען מיטגרינדער און מיטגליד. אומעטום וואו די לויה האָט זיך אָבגעשטעלט האָט די עלעקטרישע בעלייכטונג געברענט אויף די הויכע סלופּעס פון דער שטאָדטישער עלעקטראָווניע, אַלס אויסדרוק פון פערעהרונג פאַרן מת. אויפ'ן וועג איז דער עולם אַלץ גרעסער און גרעסער געוואָרען און האָט זיך געצויגען אויף אַ לאַנגען שטח.

אויפ'ן בית-עולם, וואו ס'איז ארויס אַ גרויסער עולם האָבען ביים אָפענעם קבר מספיד געווען די ה"ה יחיאל קעסטענבערג, משה רובינשטיין, יחיאל פרענקעל, נתן זיגמאַן, פיניע מילער. ה' קאַטליאר האָט געדאַנקט דעם פּרעזידענט, ד"ר קעלערס קראַאוז און פרוי קעלערס קראַאוז און די מאַגיסטראַט בעאַמטע, וועלכע זענען אויך געווען אויפ'ן בית עולם, פאַר זייער בעטייליגען זיך אין דער לויה פונם יודישען ראַטמאַן און וויצע-פּרעזעס פון שטאָדט-ראַט, ל. ברילאַנט.

אין אַלע הספדים איז דערמאָנט געוואָרען דער היסטאָרישער פאַקט פון יאָהר 1915, ווען דער נפטר האָט מקדש השם געווען מיט זיין שבועה אין שוהל פאַר די צאַרישע מיליטער-לייט, אַז יודען ווערען פאַר אויסגעטראַכטע בלבולים אומזיסט געיאָגט און געפּלאָגט.

די אָרדנונג דורך דער גאַנצער צייט פון דער לויה איז דורך דער פּאָליציי מוסטערהאַפט געהאַלטען געוואָרען. ס'איז נישט פאָרגעקומען ביים גרויסען געדראַנג דער קלענסטער פאָרפאַל און אַלץ איז דורך רוהיג. אויך אויפ'ן בית-עולם איז דעלעגירט געוואָרען רייטער-פּאָליציי אָבצוהיטען דאָרט די אָרדנונג.

* * *

די גאַנצע היגע פוילישע פּרעסע, אָנהויבענדיג פון די רעכטע ביז די לינקע האָט געווידמעט גרעסערע נאָטיצען דעם פערשטאָרבענעם ל. ברילאַנט. אַלע אָהן אויסנאָהם בעציהען זיך מיט דער גרעסטער אַכטונג און מיט די בעסטע געפיהלען צו דער פּערזאָן פון דערמאָנטען יודישען עסקן.

דער אָרגאַן פון די פּ. פּ. ס. „זשיציע ראַבאָטניטשע" שרייבענדיג וועגען טויט פון ל. ברילאַנט, דריקט זיך אויס, אַז ס'איז זיך שווער פאַרצושטעלען אַ זיצונג פון שטאָדט-ראַט אָהן דער בעטייליגונג פון פערשטאָרבענעם.

שרעקליכער פאָרפאַל אין אַ קאָוויאַרניע אויף נאָווי סוויאַט אין וואַרשאַ.

רויב-אָנפאַל פון געהיימניספולע פערזאָנען.

אַן אויסערגעוועהנליך-טשעקאַווער פאָרפאַל האָט געטראָפען נעכטען אין קאָוויארניע „קרישטאַלקאָווא" אויף נאָווי סוויאַט אין וואַרשאַ.

ביי אַ טישעל זענען געזעסען עטליכע מענער און געטרונקען שוואַרצע קאַווע, ביים פערריכערן אַ ציגאַר איז ביי איינעם, אַנ'עלטערען פון זיי, אָראָבגעפאַלען אַ אָנגעצונדענע שוועבעלע אויף דעם שיך פון רעכטען פוס, וועלכע האָט זיך גלייך אָנגעצינדען מיט אַ קלאָרען פייער. מיט גרויס מיה האָט די דינערשאַפט פון קאָוויארניע איינגעלאָשען דעם ברענענדיגען שיך און דער ה' טאַדעאוש לאָווינסקי האָט זיך שטאַרק אָבגעבריהט. אויפ'ן אָרט פון פער'כישופ'טען פאָרפאַל זענען גלייך אָראָבגעקומען די פּריוואַטע גיכע הילף, צייטינג'ס-רעפּאָרטערן און פּאָליציי.

דער פּאָליציי-קאָמיסאַר האָט ארויסגענומען פּאַפּיר, געשטעלט פראַגען און געשריבען:

— וועלכע פּאַסטע בענוצט איהר צו די שיך?

— איך, נאָר די בעסטע, וועלכע איך ווייס—פּאַסטע „Zorza".

— און געוויס האָט איהר געקויפט אַ פודעלע אָהן אַ בעשיצונג'ס-באַנדעראָל האָט אַ פראַג געטון דער פּאָליציי-קאָמיסאַר.

— ס'דוכט זיך, אַז פּאַקטיש איז קיין באַנדעראָל נישט געווען.

אַלע אַנוועזענדע זייענדיג געטראָפען פון דער ערשטער שרעק, האָבען אָנגעהויבען הארציג צו לאַכען. ווען דער דאָקטאָר פון דער גיכער הילף האָט געענדיגט דאָס באַנדאַזשירען, האָט איינער פון די בעקאַנטע אַזוי ערקלערט:

— ליבער ה' לאָווינסקי! מיר טרייסטען זיך דערמיט, וואָס איהר זענט בלויז אָבגעקומען מיט אַ לייכטען אָפּבריהען זיך, נאָר זאָלט איהר געדענקען אַז אַלע צייטונגען האָבען שוין געשריבען, אַז ס'זענען פאַרהאַן שווינדלער, וועלכע קויפען אויף אַלטע פודעלעך פון פּאַסטע צו שיך, פילען זיי אָן מיט אַ לייכט-ברענענדען שמירעכץ און וועלענדיג פערדינען דורך דער שווינדלעריי עטליכע גראָשען, שפּילען זיי זיך מיט פייער. דעריבער טאָקי באַנדעראָלירט די פאַבריק פון פּאַסטע „Zorza", יעדער פודעלע פּאַסטע מיט אַ ספּעציעלען באַנדעראָל, וועלכער איז אַ גאַראַנטיע, אַז מיר וועלען נישט פאַלען אַלס קרבן פון שרעקליכע פעלשער'ס.

גיט אַכטונג דעריבער, ליבער הער, אַז ביים קויפען ווייטער פּאַסטע צו שיך, זאָל דאָס פודעלע זיין באַנדעראָלירט.

אַ בריעף אין רעדאַקציע.

ג. רעדאַקציע!

ערלויבט מיר למען האמת אָבצודרוקען אין אייער וו. צייטונג די פאָלגענדע ערקלערונג.

אין „ראַדאָמער קעלצער לעבען" פון פאָריגען פרייטאג נומער 23 איז געווען אַ נאָטיץ וועגען מיין ענין, אַז מיינע געגנער האָבען פערלאַנגט אַ דין תורה, נאָר די מניעה איז געווען פון מיר א. ז. וו. איך ערקלער קאַטעגאָריש, אַז די דאָזיגע ידיעה שטימט אַבסאָלוט נישט מיט דער ווירקליכקייט. מיין אויסדריקליכער וואונש און פערלאַנג איז שטענדיג געווען אין אייך יעצט, אַז דער גאַנצער ענין זאָל ערלעדיגט ווערען דורך אַ דין תורה, און דאָס זעלבע האָט פיעל מאָהל בעטאָנט אויף די קהלה-זיצונגען דער פרנס ה' גאָלדבלום א. א. די מניעה איז אָבער שטענדיג געווען פון צד שכנגד.

איך וויל דעריבער בעמערקען, אַז מיט אַ קורצער צייט צוריק האָב איך ווידער דעם זעלבען פאָרשלאג געמאַכט דורך ה' מאָטיל לוקסענבערג, וועלכער האָט זיך גענומען די איניציאַטיווע דאָס אדורכצופיהרען, און איך האָב שוין זאָגאַר געהאַט איינגעלאַדענס מיינע שופטים, אָבער דער געגנערישער צד האָט אויך דאָס מאָהל נישט געוואָלט מסכים זיין די מחלוקה צו ליקווידירען.

ברגשי כבוד

יחיאל הלוי קעסטענבערג.

אבד"ק ראדאם.

יום י"ט סיון תרפ"ז.

מאַגיסטראַט-קאַסע צאָהלט נאָר אויס דאָנערשטאַג.

פון מאַגיסטראַט בעט מען אונז מיטצוטיילען, אַז אַלע אויסצאָהלונגען פון דער מאַגיסטראַט-קאַסע קומט נאָר פאָר איין מאָהל אין דער וואָך, נעמליך דאָנערשטאַג. אין פאַל ווען אין דאָנערשטאַגדיגען טאָג פאַלט אויס אַ יום-טוב, קומען די אויסצאָהלונגען פאָר מיט אַ טאָג שפּעטער, ס'הייסט פרייטאָג.

ארמיג־סטראשיווע שטראפען פון דער סטאראסטווע.

דורך דעם היגען סטאראסטווא איז אין פארלויף פון 15 טעג, פון 1/6 ביז 15/6 ארייגגעגעבען געווארען 84 אדמיניסטראטיווע שטראפען פאר פאלגענדע עבירות. פאר נישט אבהיטען די סאניטארע פארשריפטען 63 שטראפען; פאר עובר זיין אויף די ארדנונג'ס־תקנות אויף די וועגען פון עפענטליכען פערקעהר; פאר סאמעווען די בעוועגונג, פאר פאהרען נישט אין דער געהעריגער ריכטונג און פאר פערדארבען ביי די זייטען גאס די ריוועין — 4; פאר נישט אבהיטען די פארשריפטען פון אויטא פערקעהר—1; פאר האלטען געווער אהן ערלויבעניש—13; פאר עובר זיין אויפ'ן געזעץ פון אלגעמיין פערפליכטענדער מיליטער־דיענסט—3.

בלימעל־פערקויף פאר דער געז. „מנחמי אבלים"

מאנטאג דעם 20/6 איז פארגעקימען א בלימעל־פערקויף פאר דער געז. „מנחמי אבלים" ס'ה איז געזאמעלט געווארען 195.21 זל.

רעקארד האט געשלאגען פרל. קירשענבוים מאני און ה' גוטמאן יחיאל. אויך האבען געזאמעלט פרל. שלאמאוויטש, פרל' קירשענבליאט און פר"ל וייצמאן, פרל. בירענבוים פאלי און ה' בוימגארט קאמפעל, פרל' יאלי ראזע און פרל' ליטוואק ראכע, פרל' פאוולאוויטש אין ה' פארבמאן, פרל' ראטמאנאוויטש מיט ה' ווינטראב, פרל' צוקער מיט פרל' דעמבאק, פרל' ראטענבערג מיט פרל' פינקעלשטיין, פרל' כץ מיט ה' מאלאך, פרל' פרידמאן מיט פרל' פרידמאן און פרל' שטיינבערג רבקה.

די פערוואלטונג דאנקט די ג. זאמלער און גלייבט, אז אויך אויף ווייטער וועלען זיי נישט פערגעסען אין דער וויכטיגער געזעלשאפט.

פערוו. „מנחמי אבלים"

פרעזעס: אביש בירענבוים

סעקרעטאר: מיכל ריכטמאן.

פון שטאדט־ראט.

היינטיגע וואך, דינסטאג 9 אווענד איז פארגעקומען א זיצונג אין שטאדט־ראט. פאר'ן בעטראכטען דעם טאג־ארדנונג מעלדעט דער פארזיצענדער ד"ר קעלערס־קראוז וועגען טוידט פון וויצע־פרעזעס ל. ברילאנט. וועמענס נאמען און מעשים ער דערמאנט מיט שבחים. אלע ראטמענער בעעהרען דעם פערשטארבענעם מיט אויפשטעהן פון די ערטער

ראטמאן גאיעוויטש (ענדעקישע פראקציע) פאדערט אז אלע רעדעס פון דער אפאזיציע ואל אויספיהרליך ארייגגעטראגען ווערען אין די פראטאקאלען פון אלע שט.־ראט־זיצונגען. ער מאטיווירט עס דערמיט, וואס דאס איז דער איינציגער כלי זין פון דער אפאזיציע, וועלכע וועט אזוי נאך קאנן דאס בענוצן אלס מאטעריאל אין די מעמאריאלען אין רעקורסן צו דער אויפזיכט'ס מאכט. דער פארזיצענדער ערקלערט, אז זיין פערלאנג ווערט גענומען אין אכט און וועט ערפילט ווערען.

צווישען די קאמוניקאטען פון פרעזידיום ווערט מיטגעטיילט, אז דאס ארט פון ל. ברילאנט ווערט פערטרעטען פון קאנדידאט ה' חיים קארמאן.

די ערשטע פראגע אויף דער טאג־ארדנונג איז די פראגע וועגען דער הלוואה פון א מיליאן זלאטע אויף אויסבויען הייזער, נאכדעם ווי ראטמאן ביעלסקי שטעלט זיך געגען דער ענדגילטיגער ערלעדיגונג פון דער הלוואה צוליב דעם, וואס די הלוואה איז נאך נישט פארגעשטעלט געווארען די פינאנץ קאמיס־ע, וועלכע האט דעם פראיעקט געבראכט בעטראכטען — ווערט דער ענין אבגעלעגט אויף א צווייטע זיצונג.

ס'ווערען נאכהער געליינט דעקלאראציעס פון יודישען ראטמענער־קאלא, בונד און צענטרום (דעם גענויען אינהאלט פון די דעקלאראציעס וועלען מיר געבען אין קומענדיגען נומער)

נאך לענגערע דעבאטען ווערט געוועהלט א קאמיסיע פאר ארבייטסלאזע אין וועלכער ס'איז אריין דער נייער ראטמאן ה' חיים קארמאן. אויף דער ווענדונג פון עלטערע ארבייטער, וועלכע זענען שוין נישט פעהיג צו ארבייט, צו פערגרעסערען זיי די מאגיסטראט־שטיצע, ווערט אנגענומען זיי צו געבען א הוספה ביז 15 זל. א חודש. ס'ווערט אויך אנגענומען אז די הויז־אייגענטימער, וועלכע האבען נישט קיין ברונעמ'ס, אדער דאס וואסער פון זייערע ברונעמ'ס איז שעדליך צום נוץ, זיי זאלען איינפיהרען וואסער־לייטונג.

צווישען די פרייע פארשלאגען ווערט געליינט א פעטיציע, וואס איז אונטערגעשריבען פון צוויי פ. פ ס.־ישע ראטמענער, וועלכע פרעגען זיך, פארוואס דער מאגיסטראט האט פערדינגען די נייע אויפגעשטעלטע בודקעס און קיאסקען צו פערמעגליכע מענשען. די זעלבע ראטמענער פאדערען אבצונעמען די קיאסקען ביי די פערמעגליכע און זיי פערדינגען ארבייטער און אינוואלידען. דער פארשלאג איז אבגעלעגט געווארען צום בעטראכטען אויף דער נעכסטער זיצונג.

גאולת־הארץ־קייט

ארגאניזירט דורך דער יודישער פרעסע. אונטערן פראטעקטאראט פון דעפוטאט

י. גרינבוים.

ישעיה לעסלער ענטפ. דעם ה' ראובן ראטשטיין מיט 5 זל. און רופט ארויס: ראובן קויפמאן, צבי אדלער.

יהושיע שטיינמאן ענטפ. דעם ה' ברעסלער מיט 5 זל. און רופט ארויס: מרדכי פערסטער, שאול פעפער, יעקב לייב טיינפעלד, בעריל זייענזעבער, מתית טרייסטמאן.

אפרים פזשעדנאוועק איינגעצאהלט 5 זל. און רופט ארויס: פישעל בערקמאן, שמואל קירשענבלאט, דוד גאלדבערג.

צבי פרידמאן איינגעצאהלט 5 זל. און רופט ארויס: חיים זילבערבערג, פנחס פרידמאן, אלימלך מיללער, פעלא גאלדשטיין, דוד נערין (טשענסטאכאוו, ווארשאווסקא 3), שלמה ליפשיץ (טשענסטאכאוו, אגראדאווא 25), יצחק יעלין (לאמזשא), משה גוטמאן (יעזור א"י).

יהושיע ניימאן איינגעצאהלט 5 זל.

יחיאל דען ענטפ. דעם ה' משה ראטענבערג מיט 5 זל. און רופט ארויס וואלף ראזענבוים און יצחק וויינטרויב.

פון לינת הצדק.

פון היינטיגען זונטאג אן איז שוין טהעטיג די געזעלשאפט לינת הצדק אין איהר אייגענעם לאקאל רוואנסקא 3. יעדער נאכט דיזשורירען צוויי משמורים, וועלכע ערטיילען אמשנעלסטען דאקטורישע, אדער פעלדשערישע הילף די, ביי וועמען עס פאסירט ביינאכט ערנסטע קראנקהייט'ס - פאלען.

דעם 10־טען ה. ח. האט לינת הצדק איינגעארדענט א בלימעל־פערקויף. אין וועלכע ס האבען אנטייל גענומען פאלגענדע פארלעך:

1) פר"ל גלוזמאן (פושקע מיט א טישעל) גר. 44,74 זל. 2) פר"ל זילבערבערג (פושקע) גר. 28 04 זל. 3) פר"ל ווייסבארד מיט דעם ברודער (פושקע) גר. 26,45 זל. 4) פר"ל ראטענבערג גר. 25,50 זל. 5) פר"ל בירענבוים מיט ה' בוימגארטען גר. 24,31 זל. 6) ה' האנדעלסמאן גר. 23,23 זל. 7) ה' חייגענשפערג—ה' גאלדבערג גר. 17 80 זל. 8) פר"ל וויינטרויב גר. 14,77 זל. 9) פר"ל שרעק מיט ה' איזענשטאדט גר. 12,13 זל. 10) פר"ל אייזמאן (טישעל) גר. 11,23 זל. 11) ה"ה גראדאווציק, ביאלסקי גר. 11,33 זל. 12) ה"ה בערלינסקי, צימערמאן גר. 10,58 זל. 13) ה"ה גרין גר. 9,52 זל.

די פערוואלטונג דריקט אויס א העפליכען דאנק די אלע, וועלכע האבען גענומען א אנטייל אין דעם אויבענדערמאנטען צייכען־פערקויף.

פון ספארט־בעוועגונג.

בר־כוכבא—ר. ק. ס. !! 4:2 (2:2)

ש) פאריגען שבת איז אויפ'ן היגען ספארט־פלאץ פון ר. ק. ס. (אלטער גארטען) פארגעקומען 5 א זייגער נ. מ. א מייסטערשאפט'ס־מעטש אויף קלאס „ב" צווישען היגען יודישען ספארט־קלוב „בר־כוכבא" מיט ר. ק. ס. 2. אין דער ערשטער 5 מינוט געלונגט די ר. ק. ס. אויף א ברוטאלען איפן ארויסצושלאגען די פילקע פון גורערמאנ'ס הענד, און שיסט דעם ערשטען גאל. ביז דער פויזע געלונגט „בר־כוכבא" צו נעמען 2 גאלען און דער געגנער שיסט נאך 1 גאל און עס פערבלייבט 2:2 ביז דער פויזע.

נאך דער פויזע נוצט דער געגנער אויס דאס שוואכע שפילען פון „בר־כוכבא'ס"־פערטיידיגער און שיסט נאך 2 גאלען, אזוי נאך האט דער מעטש זיך בעענדיגט מיט א רעזולטאט פון 4:2 לטובת ר. ק. ס. !!.

שיעדס ריכטער איז געווען ה' רובינשטיין.

בעסטע שיפס קאמוניקאציע צווישען פוילען און קאנאדע
„באלטיק־אמעריקא־ליין"
עמיגראציע — ענינים ערלעדיגט
ביורא „ריס"
קעלץ, קילינסקי גאס № 8

די נייעסטע און שעהנסטע
„טאפעטען"
אויך צימער־טאפעטירונג
בעדייטענד ביליג, פערקויפט
ש. שטיינמאן
ראדאם, לובלינער № 21
ביטע זיך צו ערקינדיגען!

קעלצער אבטיילונג.

וועגן אינקאסע-אפעראציעס אין די קרעדיט-קאאפעראטיוון.

„צי עפטסט אבער שוין די קרעדיט-קאאפעראציע אויך די געהעריגע הויך? לידער מ[illegible] ... עס[illegible] ניכט. שילדיג זענען דאָ די [illegible], ווייל יאָגענדיג זיך נאָך באַנק אָפעראַציעס אין גרויסען סטיל מאַכען זיי פערשידענע פראַנסאַקציעס, וועלכע פאָדערענדיג א גרויסע אדמיניסטראציע, געבען זיי דאָבײַ א מינימאַלען ריוח, דהיינו אינקאַסאָס א. א. צוליב וואָס מען מוז האַלטען א גרויס פערסאָנאַל און דעקען די הוצאות דורך נעמען א טייערען פראָצענט, וועלכען ס'באַצאָהלט כ'רוב דער קלײנער מענש"...

צו אזא אויספיהר קומט דער ה' ד. ר. אין ארטיקעל „וועגן קאָאָפּעראַטיוון ביי יודען" וואָס איז געווען אָבגעדרוקט אין די קעלצער אָבטיילונג פון „ראדאמער-קעלצער לעבען" (№ 17).

איך האָב ציטירט, אות באות, מיט די גאנצע פאָרזיכטיגקייט, די ווערטער פון דערמאַנטען ארטיקעל, וועלכע לאָזען זיך דאָך אנדערש נישט אויסטייטשען, נור אין דעם זין, אַז דאָס יאָגען-זיך נאָך אינקאסעס איז אַ גרויסער פעהלער מצד די קרעדיט קאָאָפּעראטיוון, ווייל אינקאָסע אָפּעראציעס פאָדערען א פערגרעסערטען פערסאָנאַל און ברענגען דעריבער מעהר היזק ווי ריוח, און ממילא פאַלט די לאַסט פון דעקען די לאַסט פון דעקען די היזיקות פון אינקאסעס אויפ'ן קליינעם מענש, וואָס מוז דעריבער צאָהלען אַ טייערען פראָצענט פון די הלוואות...

צי איז דאָס אָבער נישט קיין פּאַראַדאָקס?

ס'שיינט מיר, אַז מען ברויך גאָר נישט צו זיין אַזאַ שטאַרק בעהאַוועַנטער אין באַנק וועזען, כדי צו קענען אומוורפען די הנחה פון ציטירטען אַרטיקעל, ווייל אַלע פערשטעהען גאַנץ גוט די זאַך, אַז דוקא אינקאַסעס זענען די געווינשענסטע אָפּעראַציעס אין יעדע באַנק, אַז דוקא אינקאַסעס ברענגען ריוח אָהן שום געפאַהר און ריזיקע, און אַז דוקא ביי אינקאַסע-אָפּעראַציעס פּראָפיטירט די באַנק אַ טאָג אָדער 2 טעג אָהן צינזען פון די איינגעפּלאַסענע געלדער, אַפילו ביי די שנעלסטע און פּינקטליכסטע דעקונג, און ווייל די אינקאַסע-אָפּעראַציעס זענען אַזאַ געווינשענע זאַך פאַר יעדע באַנק, פאַר וואָסשע זאָלען גראָד די זעלבע אָפּעראַציעס שעדליך זיין פאַר די קרעדיט קאָאָפּעראַטיוון, איבערהויפּט ווען מיר ווייסען אַז דער געהאַלט פון פּערסאָנאַל אין די קאָאָפּעראַטיוון איז אַ סך קלענערער ווי אין אַנדערע בענק?

אַזוי רעאַגירט די איינפּאַכע לאָגיק אויף דעם ציטירטען אַרטיקעל, וואָס האָט געוויס ביי יעדען אַרויסגערופען אַ פּערוואונדערונג. כדי איבערצייגען, אַז די זאַך בעשטעהט אַנדערש, געפון איך אויך פאַר נויטיג אָנצוווייזען אויף אַ מאַסגעבענדע מעאָריע וועגען אינקאַסע אָפּעראַציעס, געדרוקט שוואַרץ אויף ווייס, אין אַ מעטאָדע פון ש. ווינאָקור און ל. מיכעלזאָהן: „די בוכפירונג אין אַ קרעדיט קאָאָפּעראַטיוו", אַרויסגעגעבען היינטיגעס יאָהר דורכ'ן פערבאַנד פון די יודישע קאָאָפּעראַטיווע געזעלשאַפטען אין פוילין.

אָט דיזעלבע מעטאָדע, (זייטע 75) זאָגט אויסדריקליך „אַז די אינקאַסע-אָפּעראַציעס גיסען אריין אין די קאָאָפּעראַטיוון אַ שטראָם פון לעבעדיגקייט און ברענגען זיי אָפטמאָל איין בעדייטענדע הכנסות. די פערוואַלטונגען פון די קאָאָפּעראַטיוון דאַרפען דעריבער אָבהיטען. אַז די אויפטראַגען פון די קאָמיטענטען זאָלען ערלעדיגט ווערען אויפ'ן פּינקטליכסטען אופן א. ז. וו. ווייל נור ביי אַזאַ בעציהונג צו די קאָמיטענטען וועלען די אינקאַסע-אָפּעראַציעס אין די קאָאָפּעראַטיוון זיך וואָס מעהר ענטוויקלען".

אַלזאָ, זעהט איהר דאָך קלאָרע אויטאָריטעטישע ווערטער וועגען אינקאַסעס, פון אַ גרויסען בר-סמכא, מיט אַ גאַנץ פערקעהרטען אויספיהר, ווי ס'וויל האָבען דער ה' ד. ר. אין זיין אַרטיקעל.

ה. ניעבעלסקי.

דער בעזוך פון סיים-דעפּוטאַט יצחק גרינבוים אין קעלץ.

אין אַ אַלגעמיין יודישען יום-טוב איז פערוואַנדעלט געוואָרען דער זונטאַגדיגער טאָג, ווען עס האָט געווײלט אין אונזער שטאָדט דער סיים-דעפּוטאַט יצחק גרינבוים.

דער גאַסט איז געקומען 7.30 פריה. אויפ'ן פעראָן האָבען אָבגעוואַרט שוין עטליכע צענדליג פערזאָן ווי פאָרשטעהער פון אַלע היגע יודישע אָרגאַניזאַציעס. דער פּרעזידענט פון דער שטאָדט האָט אָבגעגעבען לכבוד דעם סיים-דעפּוטאַט זיין קאַרעטע, אין וועלכער ער איז פערפאָהרען צוזאַמען מיט די פאָרשטעהער פון דער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע און פון קרן-היסוד-קאָמיטעט, אין האָטעל „בריסטאָל".

9 אַ זייגער האָט דעפּוטאַט גרינבוים אָבגעהאַלטען אַ בעראַטונג מיט דער פערוואַלטונג פון דער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע, וואו עס זענען אַרומגערעדט געוואָרען אַ רייהע אָרגאַניזאַציאָנעלע פראַגען און אויך די אויפגאַבען פון 8-טער לאַנדעס-קאָנפערענץ, וואָס דאַרף אין קורצען פאָרקומען אין וואַרשא.

דער מיסינג

11 אַ זייגער איז שוין דער זאַל פון קינאָ „פּאַלאַס" געוואָרען איבערפולט און דער געדראַנג פאַר'ן איינגאַנג איז געוואָרען זעהר גרויס. דער „השומר הצעיר" האָט אָבער מוסטערהאַפט געהאַלטען די אָרדנונג.

12 אַ זייגער עפענט ה' ערליך דעם מיטינג. בעגריסענדיג די געעהרטע געסט סיים-דעפּוטאַט יצחק גרינבוים און ד"ר חיימזאָהן און לאַדענט איין אין פּרעזידיום די פאָרשטעהער פון אַלע אָרגאַניזאַציעס, וואָס זענען דעלעגירט געוואָרען אויפ'ן מיטינג.

דאָס ערשטע וואָרט בעקומט ד"ר חיימזאָהן, וועלכער רעדט אַרום די אויפגאַבען פון יודישען פאָלק לגבי ארץ-ישראל. אין דעם ווענדעט ער זיך מיט אַ הייסען אַפּעל צו דער קעלצער יודישער בעפעלקערונג אונטערצושטיצען דעם „קרן-היסוד"

דעם רעפעראַט פון ד"ר חיימזאָהן האָט דער איבערפולטער זאַל אויסגעהערט מיט גרויס אויפמערקזאַמקייט און בעשאַנקען איהם מיט אַפּלאָדיסמענטען.

ווען דער דעפּוטאַט יצחק גרינבוים נעמט דאָס וואָרט בראַכט אויס אַ שטורם פון אַפּלאָדיסמענטען, וואָס דויערט עטליכע מינוט.

דער מנהיג פון די פוילישע ציוניסטען האַלט אַ צוויי שעה'דיגען רעפעראַט איבער דער איצטיגער לאַגע אין ארץ-ישראל. אַנאַליזירענדיג די סיבות וואָס האָבען געבראַכט צום איצטיגען קריזיס, ווייזט דער רעדנער אָן אויף אַ גאַנצע רייהע פאַקטען, וואָס אילוסטרירען די כאַאָטישע עמיגראַציע, וואָס האָט געשטראָמט נאָך ארץ-ישראל ווען די האָפנונגען וועגען שאַפען גיך אַ יודישע מעהרהייט אין ארץ ישראל זענען געווען איבערטריבען, אַזוי ווי די יעצטיגע אַפּאַטיע איז נישט בערעכטיגט.

אַרומרעדענדיג גענוי די ערשיינונגען וואָס זענען געוואָרען אַ דירעקטע סיבה פון יעצטיגען צושטאַנד פון ציוניזם, קומט דער רעדנער צום אויספיהר, אַז יעצט טאָרען מיר נישט שטאַן ווערען אין אונזער אַרבייט פאַר ארץ ישראל נאָר פערקעהרט פערדאָפּלען אונזער אַקטיוויטעט אין דאַן וועט דער ציוניסטישער אמת זיגען.

דער זעהר אַ נטערעסאַנטער און אינהאַלטרייכער רעפעראַט איז אויפגענומען געוואָרען מיט גרויס ענטוזיאַזם און ווען דער רעדנער האָט געענדיגט האָט דער זאַהל אַ לענגערער צייט געהילכט פון די בראַוואָס.

נאָכן שליסען דעם מיטינג בלייבט נאָך דער עולם אַ לענגערע צייט אין זאַל זינגענדיג פערשידענע ציוניסטישע לידער.

צו מיטאָג איז דער גאַסט געוואָרען פערבעטען צום ה' עריליך צוזאַמען מיט די מיטגלידער פון ציוניסטישען קאָמיטעט.

5 אַ זייגער נאָכמיטאָג איז פאָרגעקומען אין דער קהלה אַ פערזאַמלונג פון דעם ראַט מיט דער פערוואַלטונג, אויף וועלכער דעפּוטאַט גרינבוים האָט רעפערירט וועגען די אויפגאַבען פון די יודישע קהלות.

7 אַ זייגער איז דער גאַסט אין בעגלייטונג פון עטליכע מיטגלידער פון „קרן-היסוד" קאָמיטעט אָבגעפאָהרען צו די שומרים, וועלכע האָבען זעהר הייס אויפגענומען דעם גאַסט, וועלכער האָט ביי זיי פערבראַכט איבער אַ שעה.

אַרום האַלב-ניין איז פאָרגעקומען די צוזאַמענקונפט מיט די „קרן-היסוד" עסקנים, וואו עס איז אויסגעאַרבייט געוואָרען אַ פּלאַן פון דער אַקציע און די אַנוועזענדע האָבען זיך באַלד בעשטייערט אויף אַ סומע פון עטליכע הונדערט דאָלאַר.

דעפּוטאַט גרינבוים דאַנקט אין נאָמען פון דער „קרן-היסוד"-צענטראַלע די עסקנים און ווינשט זיי ערפאָלג אין זייער אַרבייט.

נאָך דער בעראַטונג איז פאָרגעקומען אַ באַנקעט לכבוד דעם גאַסט, וואו די איינגעלאַדענע געסט האָבען פערבראַכט אין געהויבענער שטימונג ביז 2 נאַכט.

אין באנקעט האבען אויך אנטייל גענומען די שומרים. וועלכע האבען געשפילט דעם עולם מיט פערשידענע ארץ-ישראל לידער.

דעם [illegible] האבען אלע געסט בעגלייט צום צוג.

דער בעזוך האט איבערגעלאזט אין דער שטאדט א גרויסען איינדרוק און האט פיעל געהאלפען אויפצוועקען די קעלצער יודישער בעפעלקערונג פון דער אפאטיע וואס האט זיי לעצטענס בעהערשט.

די אקציע פון „קרן-היסוד" זאגט צו צו זיין א געלונגענע.

דער צוזאמענפאהר פון די קאאפעראטיווע באנק פון דער קעלצער וואיעוואדזטווע.

זונטאג איז אין לאקאל פון דער היגער פאלקס-באנק פארגעקומען דער צוזאמענפאהר פון אלע קאאפעראטיווע באנק אין דער קעלצער וואיעוואדזטווע.

אין צוזאמענפאהר האבען אנטייל גענומען פארשטעהער פון 19 שטעדט, וואס געהערען צום ווארשאווער פערבאנד.

נאכדעם ווי עס ווערט געוועהלט א פרעזידיום פון פאלגענדע פערזאנען ה״ה י. מ. רייזמאן (פארזיצענדער) מאגעלא, ד״ר לעווינזאהן און בלום (בייזיצענדע) געבען אן א בעריכט איבער דער טעטיגקייט פון דער קעלצער רעפרעזענטאנץ די ה״ה צעמבערקאוויטש און גאלדשטיין.

פון דער טעטיגקייט פון ווארשאווער ראט גיבט אפ א בעריכט דער ראטס מיטגליעד ה' דוד ראזענבערג.

עס ראט זיך אנטוויקעלט א דיסקוסיע איבער דער בעציהונג פון דער קעלצער רעפרעזענטאנץ צום ווארשאווער פערבאנד. נאך וועלכער עס זענען אנגענומען געווארען א גאנצע רייהע רעזאלוציעס.

עס איז אויך בעשלאסען געווארען צו זיין רעפרעזענטירט אויף דער קאנפערענץ, וואס קומט פאר דעם 29-טען יוני אין ווארשא.

אין די ראיאן-רעפרעזענטאנץ זענען געוועהלט געווארען די ה״ה י. מ. רייזמאן, וואלדשיידער, צעמבערקאוויטש, (קעלץ) גאלדשטיין (בענדין) נאכעמיא (סאסנאוויעץ) ווײנשטאק (טשענסטאכאוו) בלום (מיכוב) און איירענבוים (ראדאם).

דעם זעלבען טאג האט די רעפרעזענטאנץ אבגעהאלטען די ערשטע זיצונג און אויף פאלגענדען אופן זיך קאנסטיטואירט: ה' י. מ. רייזמאן (פארזיצענדער און ח' צעמבערקאוויטש (ווי-צעפארזיצענדער).

דער גרויסער סוחרים-צוזאמענפאהר.

זונטאג דעם 26-טען ד. מ. 10 א זייגער פארמיטאג קומט פאר אין לאקאל פון סוחרים-פעראיין א צוזאמענפאהר פון אלע סוחרים-פעראיינען אין דער קעלצער וואיעוואדזטווע.

אין דער קאנפערענץ וואס וועט בעטראכטען זעהר וויכטיגע און אקטועלע שטייער-פראגען, וועלען זיך בעטייליגען אלס פארשטעהער פון דער ווארשאווער צענטראלע די ה״ה סענאטאר טרוסקער, סיים-דעפוטאט ווישליצקי, ריכטער פריצדער און אדוו. קאליסקי.

ווארשיינליך וועט אויף דער קאנפערענץ אנוועזענד זיין דער פרעזעס פון דער היגער פינאנץ-קאמער.

דעם זעלבען טאג נאכמיטאג וועט אין איינעם פון די היגע גרעסטע זאלען פארקומען א סוחרים-מיטינג אויף וועלכען עס וועלען ארויסטרעטען מיט רעפעראטען די פארשטעהער פון דער ווארשאווער צענטראלע.

וואהלען-הכנות

אין צוזאמענהאנג מיט די שטאדט-ראטס וואהלען וואס דארפען אין קורצען אין אונזער שטאדט פארקומען, האט דער היגער מאגיסטראט ארויסגעגעבען די טעג א פעראָרדנונג צו די הויז-אייגענטימער און אדמיניסטראטארען אין משך פון 3 טעג נאכ'ן ערהאלטען די נעהעריגע בלאנקעטען צוצושטעלען אין מאגיסטראט אריין די רשימות פון אלע געבוירענע אין יאהר 1906.

שולדיגע אין נישט צושטעלען, אדער פאלש צוזאמענשטעלען די רשימות וועלען בעשטראפט ווערען.

וועגען דעם היגען דאקטוירים-קאמף ארום דעם לינת הצדק.

די יודישע אלגעמיינע פערזאמלונג פון „לינת הצדק", וואס איז פארגעקומען דעם 16-טען יאנואר ה. י. האט אויסגעקליבען א קאמיסיע פון היגע אנגעזעהענע כלל-טוער, כדי צו ליקווידירען דעם קאמף, וואס איז ענטשטאנען צווישען די היגע דאקטוירים און דעם „לינת-הצדק".

אויף דער ערשטער קאנפערענץ, וואס איז פארגעקומען צווישען דער קאמיסיע מיט די דעלעגאטען פון דאקטוירים-פעראיין, האבען די לעצטע ארויסגעזאגט זייער גרייטקייט מיטצוארבייטען אין „לינת הצדק" אויף פאלגענדע בעדינגונגען:

1) עס זאל געוועהלט ווערען א נייע פערוואלטונג, אין וועלכע עס זאל נישט געקליבען ווערען קיינער פון דער יעצטיגער פערוואלטונג.

2) די דאקטוירים טארען נישט געוועהלט ווערען אין די פערוואלטונג.

3) די יודישע דאקטוירים-פעראייניגונג נעמט איבער די לייטונג פון „לינת הצדק" און שטעלט אויך צוזאמען דעם דאקטוירים-פערסאנאל.

4) די ביז יעצט טעטיגע דאקטוירים אין „לינת הצדק" זאלען נישט אנגאזשירט ווערען.

צו בעטראכטען די ארויסגעשטעלטע בעדינגונגען מצד דעם דאקטוירים-פעראיין איז פאריגען דאנערשטאג צוזאמענגערופען געווארען א אלגעמיינע פערזאמלונג, אויף וועלכער עס איז נאך א לענגערע דיסקוסיע בעשלאסען געווארען אלע בעדינגונגען אבצואווארפען.

אזוי ארום איז די פראגע וועגען ערלעדיגען דעם שוין צו-לאנג דויערענדען סכסוך צווישען די היגע יודישע דאקטוירים ווייטער געבליבען שטעהען אויף א טויטען פונקט.

דאס גרויסע געוויטער אין קעלץ.

פאריגען שבת ביינאכט האט זיך איבער קעלץ דורכגעטראגען א געוואלדיגער שטורם מיט א שלאקס רעגען.

דער שטורם האט זיך אנגעהויבען ארום 12 ביינאכט און געדויערט ביז 2 ביינאכט און אנגעמאכט גרויס שאדענס.

א דונער איז אריין אין דער וואוינונג פון ה' י. ראזענבערג (אלטע ווארשאווער) אין אבגעריסען דעם סופיט, פערניכטעט די עלעקטרישע אינסטאלאציע. די דינסט איז פערוואונדעט געווארען פון קאלך, וואס זי האט בעקומען מיט א ציגעל, וואס איז אראבגעשפרונגען פון דער וואנד.

אין טייל גאסען איז אויך איבערגעריסען געווארען די טעלעפאנישע פערבינדונג און צוריסען געווארען די עלעקטרישע דראטען.

אין ביאלאגאן איז א דונער אריין צו דעם יודישען בעקער זעלצער אין דער בעקעריי און דער'הרג'עט דעם בעקער אויפ'ן ארט.

א קרבן פון עלעקטרישען שטראם.

דער באהן ארבייטער פיאטר דולענבא 44 יאהר אלט האט אריינגיסענדיג וואסער אין באהן קעסעל אנגערירט דעם עלעקטרישען דראט. דער ארבייטער איז אוועקגעשלייערט געווארען אויף עטליכע מעטער און שווער פערוואונדעט געווארען. ער איז אבגעפיהרט געווארען אין שווערען צושטאנד אין שפיטאל.

מעלדונג פון דער רעדאקציע.

מיר מאכען בעקאנט דאס אונזער לאקאל איז איבערגעטראגען געווארען אויף וועזאלא 22, ערשטער שטאק און מיט אלע רעדאקציע אדער אדמיניסטראציע ענינים בעטען מיר פון היינט אן ווענדען זיך אויפ'ן נייעם אדרעס.

פאר אינטערעסאנטען איז דאס ביורא אפען טעגליך פון 8 — 6 נאכמ.

פון מאגיסטראט.

אויף דער לעצטער זיצונג האט דער מאגיסטראט בעשלאסען די געזעלשאפט „אילע" איינצוקויפען 100 טאן צעמענט, וואס זענען נויטיג ביים דורכפיהרען די קאנאליזאציע אין שטאדט.

פאר'ן אקאדעמישען הויז.

קומענדיגען מאנטאג דעם 27-טען ה. י. הויבט זיך אין קעלץ אן די וואך פאר'ן יודישען אקאדעמישען הויז אין ווארשא. די אקציע בעשטעהט אין דעם, אז פון די געלדער וועלען געדעקט ווערען די חובות, וואס דער בנין פאר די יודישע אקאדעמיקער האט זיך פארשולדיגט. ס'איז צו ערווארטען, אז די יודישע בעפעלקערונג אין קעלץ וועט די אקציע ווי געהעריג אונטערשטיצען.

רענטגען און עלעקטרישער הייל-גאבינעט

קעלץ, טארעאווסקא גאס № 11

רענטגען פאר הייל און ערקענונגס-צוועקען. פאנטאסטאט צו גאלוואניזאציע און פאראדיזאציע, בעלויכטונגען פון דער אורין-צעריקא, פעטעגוש א. ד. ג. איבערברענונגען, עלעקטראליזע, עלעקטרישע מאסאזשען, דיאטערמיע צו ווארמען, קאלטע צוברענונגען, ארסאנוואליזאציע, הייל-קאסמעטיק. בעזייטיגען בראדאווקעס אהן וואונדען, אויף האר א. אז. וו. עלעקטרישע בעדער קווארץ-לאמפ.

זאָלען אלע וויסען דעם ריכטיגען אמת!

איך מאַך בעקאַנט, די גאַנצע יידישע עפענטליכקייט, אז דעם וואָס ה' אלי' גאָטליעב האָט פאַראַכטאָגען פרייטאג געשריבען, אז איך וויל נישט האַלטען דעם פסק בית-דין--איז א שקר מוחלט. דער איינציגער, וואָס וויל זיך צרויסדרעהען פון מקיים זיין דעם פסב"ד איז נישט קיין אנדערער ווי דער ה' גאָטליעב מיט זיינע זיהן. איך געפין פאר נויטיג אויפצוקלערען דעם גאַנצען ענין ווי אזוי ס'איז פאָרגעקומען אין דער ווירקליכקייט.

דריי יאָהר האָב איך געהאַנדעלט שותפות מיט דעם ה' אלי' גאָטליעב אין זיינע זיהן אונטער די פירמע **העלמעצקי - קובאשעוויטש און פיקילסקי**, אין משך פון אונזער שותפות'דיגען מסחר האָב איך מיך פאָזיטיוו איבערצייגט, אז די ה"ה גאָטליעב'ס בענעהמען געגען מיר איין עוולה נאָך דער צווייטער. צוליב זייער האַנדלונג איז דאָס געשעפט ליקווידירט געוואָרען און ביים שלוס-רעכענונג האָב איך נאָך בעסער אַרויסגעזעהן, אז זיי האָבען מיך פשוט רואינירט. איך האָב זיי דאַן גערופען צו א דין-תורה צום רבי'ן ר' יעקב טויב שליט"א. ה' גאָטליעב האָט אָבער דורך פערשידענע תירוצים און אויסריידענישען אָבגעשלעפט די דין-תורה גאַנצע דריי חדשים. זיין טאַקטיק האָט דערפיהרט דערצו, אז ס'האָבען געמוזט צוגעצויגען ווערען די רבנים הרב מקוויף שליט"א און מו"צ ר' נחמן דרילדזשער שליט"א. פאַר'ן ב"ד האָב איך קלאָר בעוויזען די בעטרעפענדע סומע וואָס עס קומט מיר ביי ה' גאָטליעב און זיינע זיהן. כדי אָבצושוואַכען מיינע גערעכטע טענות האָט ער אַרויסגעשטעלט א ווילדע פּרעטענזיע און געגען-טענה, אז איהם קומט ביי מיר נאָך דעם אלעם נאָך 6000 זלאָטעס. דאָס ב"ד מיט די בוררים בעקענענדיג זיך מיט די טענות פון ביידע צדדים האָט אַרויסגעטראָגען אזא פסק: דער ה' אלי' גאָטליעב און זיינע זיהן לייזער און יעקב זענען מחויב צו שווערען א שבועת השותפים און א גלגול-שבועה אין פערלויף פון צוויי וואָכען אָבער לא יאוחר ביז יום ה' פ' בהעלותך. און לויט דעם פסק האָט ער אפילו נישט געטאָרט אָוועקפאָהרען איידער ער וועט נים אָבגעבען די שבועה. דערויף האָב איך געברויכט איינלעגען וועקסלען אויף די 6000 זל. איך מצדי האָב פּינקטליך מקיים געווען דעם פסק. איך האָב איינגעלעגט וועקסלען אויף דער בעטרעפענדער סומע און די וועקסלען זענען דורך מענשען נאמנים אנערקענט געוואָרען פאר קראַנטע וועקסלען, לויט'ן פסק. איך האָב דעם גאַנצען טאָג, יום ה' פ' בהעלותך, אויף ווען ס'איז בעשטימט געוואָרען די שבועה, זעלבסט געוואַרט ביים רבי'ן ר' יעקב שליט"א, ביז 9 אָוונד, אויבוואָהל לויט'ן פסק האָט די שבועה געברויכט פאָרקומען ביז 3 נ. מ. און ה' א. גאָטליעב מיט זיינע זיהן זענען נישט געקומען.

אלס פאקטישער בעווייז, אז דאָס וואָס איך זאָג איז אמת לאמתו, קאָן דיענען דער אונטען-בייגעלעגטער סירוב, וואָס די רבנים ר' יעקב טויב שליטא און דער קוויפער רב האָבען מיר אַרויסגעגעבען.

איך פאָדער אויף צום לעצטען מאָהל דעם ה' גאָטליעב מיט זיינע זיהן צו פערטענדיגען מיט מיר די ד"ת פאר'ן זעלבען ב"ד בבית אדמו"ר ר' יעקב טויב שליטא, אין פערלויף פון שבוע הבע"ל, אין געגענפאַל נעם איך פון זיך אראָב אלע קאָנסעקווענצען, וואָס קאָנען דערפון אַרויסקומען.

מיט אכטונג **אביש בירענבוים**

דער סירוב:

ע"כ העתקה מפס"ד הנ"ל וכאשר כפי הנזכר בפס"ד הזה הי' מחויבים ר' **אלי ובניו** הנ"ל לבוא ביום ה' פ. בהעלותך לקבל בח"ת והוא לא באה רק בלילה קרוב לשעה עשירית ובניו הנ"ל **לא** באו כלל ור' **אביש** הנ"ל היה אצל אדמו"ר ר' יעקב שליטא איזה פעמים ביום הנ"ל לפ"ז לא קיימו ר' **אלי ובניו** הנ"ל את הפס"ד הנ"ל יע"ז בעה"ח.

מקום חחותם:

יעקב ירחמיאל טאָב חופ"ק ראדום.

יחיאל זאב הלוי אבד"ק קוויף

כעת מורה הוראה בראדום.

בעקאַנטמאַכונג.

די דירעקציע פון יודישען גימנאזיום „פשיאסשלי ווידזשי" מאכט בעקאַנט, אז פון דינסטאג ד. 28 יוני אום 3 א זייגער נאָכמיטאָג ווערט געעפענט אין גימנאזיאל-לאָקאל, מאריאַצקא 4, א **אויסשטעלונג פון טעל-ארבייטען**, וואָס די שילערס און שילערינס פון גימנאזיום האָבען אין פערלויף פון דעם לעצטען יאָהר געמאַכט. די אויסשטעלונג וועט עפען זיין א פאָר טעג. די היגע יודישע געזעלשאַפט ווערט געבעטען צו בעזוכען די אויסשטעלונג. איינגאַנג פריי!

פון האַנדווערקער קלוב.

די פערוואַלטונג פון האַנדוו.-קלוב דריקט אויס א דאַנק די אלע אינסטיטוציעס, וועלכע האָבען אָנטייל גענומען אין דער לויה פון פר. ל. ברילאַנט ז"ל. גלייכצייטיג דאַנקט די פערוואַלטונג די אלע, וועלכע האָבען פערזענליך געפיהרט דעם טויטען צום קבר.

א ד"ת פון „אז נישט שלאָג אין".

מן הפתח האָבען די ג. לעזער געלייענט יענע וואָך פון מיין ד"ת מיט ה' אביש בירענבוים און צוויי בוררים, וועלכע האָבען אַרויסגעגעבען א פסב"ד און ה' בירענבוים האָט נישט מקיים געווען. די ד"ת האָט זיך אָנגעהויבען מיט שלאָגען און אויסגעלאָזט מיט שלאָגען. ביים אָנהויב פון ד"ת האָט ה' בירענבוים געשלאָגען מיינע קינדער מכות רצח. אָנגעפאַלען אויף זיי אין גאַס און מיט שטעקענס געשלאָגען. זעהענדיג, אז ער איז מחויב צו צאָהלען 6000 זל. איז ער געפאַלען אויף א המצאה מיט אָנפאַלען די רבנים. צו ערשט איז ער בעפאַלען דעם רבי'ן ר' יעקב טאָב שליט"א, וועלכער מחמת בזה"ה האָט ער געמוזט אַרויסגעבען מכלומר'שט א סירוב. דעם צווייטען אָנפאַל האָט ער געמאַכט ביים דרילדזשער מו"צ ר' נחמן נ"י, וועלכער האָט זיך ביי איהם אָבגעקויפט מיט געלד און דעם סירוב נישט אונטערגעשריבען. דעם דריטען אָנפאַל האָט ער געמאַכט ביים קוויפער רב, וועלכער האָט זיך געמוזט אונטערשרייבען, ע"כ פאָדער איך אויף דעם ה' בירענבוים אין דער גמינה אריין פאר'ן ראַבינאַט צו א ד"ת מיט'ן סירוב במשך פון 5 טעג ביז דינסטאָג פ. חקת. אום צו בעשטעטיגען מיין גערעכטיגקייט פאָדער איך אויף דעם רבי'ן שליט"א מיט'ן דרילדזשער מו"צ. ר' נחמן נ"י אין גמינה אריין. ווי אויך ר' מאָטיל וויינריב און ר' לייביל מינצבערג, קאזיניוער. בפאַלייבט וועט ה' בירענבוים זיך נישט שטעלען במשך די 5 טעג צו ד"ת וועט דער גאַנצער ענין איבערגעהן צום פראָקוראָר, און איך וואַרף אראָב פון מיר דאָס **אחריות און די קאָנסעקווענצען, וואָס קאָן פון דעם אַרויסקומען.**

בכבוד **אלי' גאָטליעב** ובניו.

צום פּטרלאָבונג פון מיין פריינדינע **האַנטשע ראָזענבערג** מיט ה' **בעריש ליפּשטיין** ווינש איך זיי א צייכען פון לעבען וועלכע עס זאָל זיי בעלויכטען ווי די זון אויף די אויסגעטרעטענע ערד.

שווענכטערן מיללער.

Redaktor i Wydawca CH. M. HERC

Odbito we własnej drukarni Radom Szwarlikowska 20.